

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

IEVADS UN KOPSAVILKUMS

KONVERĢENCES ZIŅOJUMS
2004

BCE ECB EZB EKT EKP

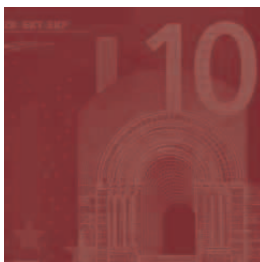
1000

D 001 A1100 EURO 100 EY
EURO 100 EYPQ 100 EURO 1
100 EYPQ 100 EURO 100 EYP
EURO 100 EYPQ 100 EURO 10
100 EYPQ 100 EURO 100 EYP
100 EYPQ 100 EURO 100
100 EYPQ 100 EURO 100
100 EYPQ 100 EURO 100
100 EURO 100 EYP
100 EYPQ 100 EURO 100
100 EURO 100
100 EURO 100
100 EURO 100
100 EYPQ 100
100 EYPQ 100
100 EYPQ 100

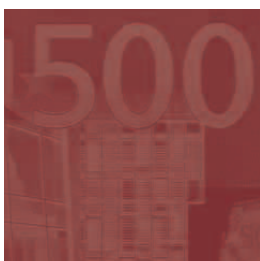

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

Visās ECB 2004.
gada publikācijās
attēlots 100 eiro
banknotes motīvs.

IEVADS UN KOPSAVILKUMS

KONVERĢENCES ZIŅOJUMS 2004

© Eiropas Centrālā banka, 2004

Adrese

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurt am Main,
Germany

Pasta adrese

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurt am Main,
Germany

Tālrunis

+49 69 1344 0

Interneta lapa

<http://www.ecb.int>

Fakss

+49 69 1344 6000

Telekss

411 144 ecb d

Visas tiesības rezervētas.

*Atļauta pārpublicēšana izglītības un
nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.*

*Šajā numurā iekļautie statistiskie dati
atbilst stāvoklim 2004. gada 6. oktobrī.*

ISSN 1725-9428 (drukātā versija)

ISSN 1725-9630 (interneta versija)

SATURS

IEVADS	6
1. EKONOMISKĀS KONVERĢENCES NOVĒRTĒJUMS	7
1.1. Analīzes struktūra	7
1.2. Ekonomiskās konverģences stāvoklis	13
A tabula. Konverģences ekonomiskie rādītāji	21
2. NACIONĀLĀS LIKUMDOŠANAS ATBILSTĪBA LĪGUMAM	22
2.1. Ievads	22
2.2. Pielāgošanas iespējas	23
2.3. NCB neatkarība	24
2.4. NCB tiesiskā integrācija Eirosistēmā	28
2.5. Nacionālo tiesību aktu atbilstība Līgumam un Statūtiem	30
3. SECINĀJUMU KOPSAVILKUMS VALSTU DALĪJUMĀ	31

Plašāka informācija par ekonomisko konverģenci un tiesisko atbilstību pieejama izdevuma angļu valodas versijā (<http://www.ecb.int>).
Izdevums drukātā veidā saņemams, nosūtot pieprasījumu Eiropas Centrālajai bankai.

SAĪSINĀJUMI

VALSTIS

BE	Beļģija	LU	Luksemburga
CZ	Čehijas Republika	HU	Ungārija
DK	Dānija	MT	Malta
DE	Vācija	NL	Nīderlande
EE	Igaunija	AT	Austrija
GR	Grieķija	PL	Polija
ES	Spānija	PT	Portugāle
FR	Francija	SI	Slovēnija
IE	Īrija	SK	Slovākija
IT	Itālija	FI	Somija
CY	Kipra	SE	Zviedrija
LV	Latvija	UK	Lielbritānija
LT	Lietuva	JP	Japāna
		US	Amerikas Savienotās Valstis

CITI

CIF	preces cena, apdrošināšana, vedmaksa
ECB	Eiropas Centrālā banka
ECBS	Eiropas Centrālo banku sistēma
EKS 95	Eiropas Kontu sistēma
EMI	Eiropas Monetārais institūts
EMS	Ekonomikas un monetārā savienība
ES	Eiropas Savienība
EUR	eiro
EVK	efektīvais valūtas kurss
FOB	franko uz kuģa klāja
HSEI	Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts
IKP	iekšzemes kopprodukts
MBR5	SVF Maksājumu bilances rokasgrāmata (5. izdevums)
MFI	monetārās finanšu institūcijas
NACE 1. red.	Eiropas Savienības Ekonomiskās darbības statistiskā klasifikācija
NCB	nacionālā centrālā banka (valsts centrālā banka)
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i>)
PCI	patēriņa cenu indekss
RCI	ražotāju cenu indekss
SDO	Starptautiskā Darba organizācija
SITC 3. red.	starptautiskā standartizētā tirdzniecības klasifikācija
SNB	Starptautisko norēķinu banka
SPCI	saskaņotais patēriņa cenu indekss
SVF	Starptautiskais Valūtas fonds
VDIAR	vienības darbaspēka izmaksas apstrādes rūpniecībā
VDIT	vienības darbaspēka izmaksas tautsaimniecībā
VKM	Valūtas kursa mehānisms

Saskaņā ar Kopienas praksi šajā ziņojumā ES valstis uzskaitītas alfabētiskā secībā atbilstoši attiecīgo valstu nosaukumiem to nacionālajās valodās.

IEVADS UN KOPSAVILKUMS

IEVADS

Šā gada Konverģences ziņojumā, kas sagatavots saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma (tālāk tekstā – Līgums) 122. panta 2. punktu, Eiropas Centrālā banka (ECB) izmanto sistēmu, kas lietota Eiropas Monetārā institūta (EMI) 1998. gada martā un ECB 2000. un 2002. gadā sagatavotajos Konverģences ziņojumos, lai pārbaudītu, vai 11 ārpus eiro zonas esošās dalībvalstis sasniegušas augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, un novērtētu atbilstību tiesību aktu prasībām, kas nacionālajām centrālajām bankām (NCB) jāizpilda, lai kļūtu par Eirosistēmas neatņemamu sastāvdaļu.

Ziņojumā ietvertas šādas dalībvalstis: Čehijas Republika, Igaunija, Kipra, Latvija, Lietuva, Ungārija, Malta, Polija, Slovēnija, Slovākija un Zviedrija.

Pēc eiro ieviešanas 11 dalībvalstīs 1999. gada 1. janvārī un Grieķijā 2001. gada 1. janvārī un Eiropas Savienības (ES) paplašināšanās, t.i., desmit jaunu dalībvalstu pievienošanās 2004. gada 1. maijā, 13 dalībvalstis vēl nav pilntiesīgas Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) dalībnieces. Divām no tām – Dānijai un Lielbritānijai – ir īpašs statuss. Saskaņā ar Līgumam pievienoto attiecīgo protokolu nosacījumiem šīs valstis informēja par savu nodomu nepiedalīties EMS trešajā posmā, kas sākās 1999. gada 1. janvārī. Tāpēc šo abu valstu Konverģences ziņojumi jāsagatavo tikai pēc to lūguma. Tā kā valstis šādu lūgumu nav izteikušas, tās nav ietvertas šā gada Konverģences ziņojumā.

Sagatavojot šo ziņojumu, ECB izpilda Līguma 122. panta 2. punkta un 121. panta 1. punkta prasības informēt Eiropas Savienības Padomi (tālāk tekstā – ES Padome) vismaz reizi divos gados vai pēc tādas dalībvalsts lūguma, kam piešķirts izņēmuma statuss, "par panākumiem, ko dalībvalstis guvušas, pildot pienākumus saistībā ar ekonomikas un monetārās savienības izveidi". Tādas pašas pilnvaras noteiktas Eiropas Komisijai, un abi šie ziņojumi vienlaikus iesniegti ES Padomei.

Konverģences procesa novērtējums lielā mērā atkarīgs no tam pamatā esošās statistikas kvalitātes un integritātes. Politiskajiem un vēlēšanu cikliem nevajadzētu ietekmēt statistikas, īpaši valdības finanšu statistikas, vākšanu un sniegšanu. Lai nodrošinātu nepieciešamo savstarpējās kontroles sistēmu un piemērotu minimālos standartus, vācot statistiskos datus, valstis aicinātas kā pirmo apspriest jautājumu par sagatavotās statistikas kvalitāti un integritāti. Šiem standartiem būtu jāpastiprina valsts statistikas institūtu neatkarība, integritāte un atbildība, kā arī jāpalīdz vairojot uzticību fiskālās statistikas kvalitātei. Standartus un to piemērošanu var pārskatīt nākamajā Konverģences ziņojumā.

Tālāk šajā Ievadā un kopsavilkumā sniegts pārskats par galvenajiem ekonomiskās un juridiskās konverģences novērtējuma aspektiem un rezultātiem, 1. un 2. nodaļā ietverot vispusīgāku analīzi. 1. nodaļā novērtēta arī ekonomiskā konverģence katrā no 11 ziņojumā ietvertajām dalībvalstīm. 2. nodaļā aplūkota šo valstu nacionālo tiesību aktu, t.sk. NCB statūtu, atbilstība Līguma 108. un 109. pantam un ECBS Statūtiem.

1. EKONOMISKĀS KONVERĢENCES NOVĒRTĒJUMS

1.1. ANALĪZES STRUKTŪRA

Lai novērtētu ekonomisko konverģenci ziņojumā ietvertajās 11 dalībvalstīs, ECB izmanto kopēju analīzes sistēmu, kas piemērota katrai valstij. Pirmkārt, kopējā sistēma balstās uz Līguma nosacījumiem un to piemērošanu ECB darbībā, attiecinot uz cenu, fiskālā deficīta un parāda koeficientu, valūtas kursu un ilgtermiņa procentu likmju tendencēm, kā arī uz citiem faktoriem. Otrkārt, tā pamatojas uz dažādiem papildu retrospektīviem un uz nākotni orientētiem ekonomiskajiem rādītājiem, kuri tiek uzskatīti par lietderīgiem detalizētākai konverģences ilgtspējas novērtēšanai. 1.–4. ielikumā īsumā aplūkoti Līguma nosacījumi un sniegtas metodoloģiskas ziņas, kas atspoguļo to piemērošanu ECB darbībā.

Turklāt šis ziņojums balstās uz principiem, kas aplūkoti EMI un ECB iepriekš publicētajos ziņojumos. Lai nodrošinātu nepārtrauktību un vienādu procedūru, jaunajām dalībvalstīm piemēro tos pašus principus. ECB, piemērojot konverģences kritērijus, īpaši balstās uz vairākiem pamatprincipiem. Pirmkārt, individuālie kritēriji tiek precīzi interpretēti un piemēroti. Šā principa pamatā ir ideja, ka kritēriju galvenais mērķis ir nodrošināt to, lai eiro zonā varētu piedalīties tikai tās dalībvalstis, kuru ekonomiskie nosacījumi veicina cenu stabilitātes un eiro zonas dzīvotspējas saglabāšanu. Otrkārt, konverģences kritēriji veido loģisku un saskaņotu kopumu, un tie visi jāizpilda; Līgumā uzskaitīti kritēriji, kas balstīti uz vienādiem pamatiem un neliecina par hierarhiju. Treškārt, konverģences kritēriji jāizpilda, pamatojoties uz pašreizējiem datiem.

Ceturtkārt, konverģences kritēriji jāpiemēro, ievērojot konsekvensi, caurredzamību un vienkāršību. Turklāt ziņojumā atkārtoti uzsvērts, ka atbilstībai konverģences kritērijiem ir būtiska loma ne tikai kādā konkrētā brīdī, bet arī ilgstošā laika periodā. Šā iemesla dēļ, novērtējot valsti, īpašu uzmanību veltī konverģences ilgtspējai.

Pirmkārt, dati tiek izskatīti, aplūkojot iepriekšējo laika periodu, parasti pēdējos astoņus gadus. Tādējādi iespējams precīzāk noteikt, cik lielā mērā pašreizējie sasniegumi ir patiesu strukturālu pielāgojumu rezultāts, kuriem savukārt būtu jāatvieglo ekonomiskās konverģences ilgtspējas novērtēšana. Vienlaikus noteikti jāņem vērā fakts, ka lielākās daļas jauno dalībvalstu iepriekšējo periodu datus var spēcīgi ietekmēt šo valstu pārejas perioda norises. Otrkārt, faktus izskata, atbilstoši raugoties arī nākotnē. Tāpēc īpaša uzmanība pievērsta tam, ka labvēlīgu ekonomisko norišu ilgtspēja lielākoties atkarīga no atbilstošas un ilgstošas politikas reakcijas uz pašreizējām un turpmākajām problēmām. Kopumā ziņojumā uzsvērts, ka ekonomiskās konverģences ilgtspējas nodrošināšana atkarīga gan no pārliecinošas sākuma pozīcijas, gan no politikas, ko īsteno pēc eiro ieviešanas.

Kopējo sistēmu pēc tam piemēro atsevišķi katrai no 11 dalībvalstīm. Šo valstu novērtējumi, kuru mērķis ir izanalizēt katras valsts sniegumu, būtu jāizskata atsevišķi atbilstoši 121. panta nosacījumiem.

Līgumā ietvertie cenu attīstības nosacījumi un to piemērošana ECB darbībā ieskicēta 1. ielikumā.

1. ielikums

CENU ATTĪSTĪBA

1. Līguma nosacījumi

Līguma 121. panta 1. punkta pirmais ievilkums:

"– augsts cenu stabilitātes līmenis; to nosaka, samērojot inflācijas līmeni attiecīgā valstī ar inflācijas līmeni trijās cenu ziņā stabilākajās dalībvalstīs".

Līguma 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 1. punkts:

"Šā Līguma 121. panta 1. punkta pirmajā ievilkumā minētās cenu stabilitātes kritērijs ir tas, ka vienu gadu pirms novērtējuma dalībvalstī ir stabilas cenas un vidējais inflācijas līmenis nepārsniedz 1.5 procentu punktus, to samērojot ar to triju dalībvalstu datiem, kur cenu stabilitāte ir vislielākā. Inflāciju mēra, salīdzinot patēriņa cenu indeksus, ņemot vērā to, ka dažādās valstīs to nosaka dažādi."

2. Līguma nosacījumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB piemēro Līguma nosacījumus šādi.

- Pirmkārt, minētais "vidējais inflācijas līmenis, kas novērots gadu pirms novērtējuma"; inflāciju aprēķina, izmantojot pēdējā pieejamā vidējā 12 mēnešu SPCI rādītāja pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo 12 mēnešu vidējo rādītāju. Tāpēc attiecībā uz inflāciju šajā ziņojumā aplūkots atsaucē periods ir no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam.
- Otrkārt, nosacījums "to triju dalībvalstu dati, kur cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsaucē vērtības definīcijā; to lieto, izmantojot šādu triju ES valstu nesvērto aritmētisko vidējo inflāciju: Somijas (0.4%), Dānijas (1.0%) un Zviedrijas (1.3%). Rezultātā vidējais rādītājs ir 0.9% un, pieskaitot 1.5 procentu punktus, atsaucē vērtība ir 2.4%. Cenu attīstība atsaucē periodā Lietuvā, kur vairāku specifisku faktoru dēļ vidējais 12 mēnešu rādītājs ir -0.2%, tiek vērtēta kā izņēmums. Tāpēc šis skaitlis atsaucē vērtības aprēķinā nav ņemts vērā, jo citādi tas varētu mainīt atsaucē vērtību un mazināt tās kā ekonomiski nozīmīga rādītāja lietderību. Jāatzīmē, ka jēdziens "izņēmums" jau minēts agrākajos konverģences ziņojumos. Tas nenorāda uz mehānisku pieeju, neņemot vērā konkrētus inflācijas rādītājus, bet tika ieviests EMI 1998. gada Konverģences ziņojumā, lai attiecīgi risinātu iespējamās nozīmīgās problēmas atsevišķu valstu inflācijas norisēs.

Inflāciju nosaka, pamatojoties uz SPCI, kuru ievieša konverģences novērtēšanai cenu stabilitātes jomā, izmantojot salīdzināšanas metodi (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Lai vispusīgāk novērtētu cenu attīstības ilgspēju, SPCI inflācijas vidējais rādītājs 12 mēnešu atsaucē periodā no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam tiek aplūkots, ņemot vērā dalībvalstu ekonomisko darbību cenu stabilitātes jomā pēdējo astoņu gadu laikā. Tāpēc uzmanība pievērsta monetārās politikas virzībai, īpaši tam, vai monetārās iestādes galvenokārt koncentrējušās uz cenu stabilitātes nodrošināšanu un saglabāšanu, kā arī uz citu ekonomiskās politikas jomu nozīmi šā mērķa sasniegšanā. Turklāt ņemta vērā makroekonomiskās vides ietekme uz cenu stabilitātes nodrošināšanu. Cenu dinamika vērtēta, ņemot vērā pieprasījuma un

piedāvājuma apstākļus, koncentrējoties arī uz vienības darbaspēka izmaksas un importa cenas ietekmējošiem faktoriem. Visbeidzot, ņemtas vērā citu būtisku cenu indeksu (t.sk. nacionālā PCI, privātā patēriņa deflatora, IKP deflatora un ražotāju cenu) tendences. Nākotnes perspektīvā pausts viedoklis par gaidāmajām inflācijas tendencēm tuvākajā nākotnē, t.sk. sniegtas lielāko starptautisko organizāciju prognozes. Aplūkoti arī strukturālie aspekti, kas ir būtiski, lai pēc eiro ieviešanas saglabātu cenu stabilitāti veicinošu vidi.

Līgumā ietvertie fiskālo norišu nosacījumi un to piemērošana ECB darbībā ieskicēta 2. ielikumā.

2. ielikums**FISKĀLĀS NORISES****1. Līguma nosacījumi**

Līguma 121. panta 1. punkta otrais ievilkums:

"– valsts finanšu stāvokļa stabilitāte; tas paredz, ka ir sasniegts valsts budžeta stāvoklis bez pārmērīga deficīta, kā noteikts šā Līguma 104. panta 6. punktā". Līguma 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 2. pants nosaka, ka šis kritērijs "ir tas, ka novērtējuma brīdī uz dalībvalsti neattiecas atbilstīgi šā Līguma 104. panta 6. punktam pieņemtais Padomes lēmums par pārmērīgu budžeta deficītu".

104. pantā izklāstīta pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra. Saskaņā ar 104. panta 2. un 3. punktu Komisija sagatavo ziņojumu, ja dalībvalsts nav izpildījusi prasības attiecībā uz fiskālo disciplīnu, īpaši ja:

- (a) plānotā vai faktiskā valdības budžeta deficīta attiecība pret IKP pārsniedz atsaucē vērtību (definēts Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru kā 3% no IKP), izņemot, ja:
  - vai nu attiecība ir ievērojami un pastāvīgi samazinājusies un sasniegusi līmeni, kas tuvojas atsaucē vērtībai; vai arī ja
  - atsaucē vērtības pārsniegums ir tikai īslaicīgs un pagaidu un attiecība ir saglabājusies tuva atsaucē vērtībai;
- (b) valdības parāda attiecība pret IKP pārsniedz atsaucē vērtību (definēta Protokolā par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru kā 60% no IKP), izņemot, ja attiecība pietiekami samazinājusies un mērenā tempā tuvojas atsaucē vērtībai.

Turklāt Komisijas sagatavotajā ziņojumā jāpievērš uzmanība tam, vai valdības deficīts pārsniedz valdības ieguldījumu izdevumus, kā arī visiem pārējiem būtiskiem faktoriem, t.sk. dalībvalsts ekonomiskajai un budžeta situācijai vidējā termiņā. Komisija var arī sagatavot ziņojumu, ja tā uzskata, ka dalībvalstij ir pārmērīga budžeta deficīta rašanās risks, lai gan kritēriji izpildīti. Ekonomikas un finanšu komiteja pauž viedokli par Komisijas ziņojumu.

Visbeidzot, saskaņā ar 104. panta 6. punktu ES Padome, pamatojoties uz Komisijas ieteikumu un ņemot vērā visas piezīmes, kuras attiecīgā dalībvalsts varētu paust, ievērojot kvalificētu balsu vairākumu un vispārējo novērtējumu, nolemj, vai šajā valstī ir pārmērīgs budžeta deficīts.

2. Līguma nosacījumu piemērošana

Konverģences novērtēšanai ECB pauž viedokli par fiskālajām norisēm. Vērtējot ilgtermiņu, ECB pārbauda fiskālo norišu galvenos rādītājus no 1996. gada līdz 2003. gadam, apsver perspektīvas un problēmas valsts finanšu jomā un analizē saiknes starp deficīta un parāda tendencēm.

ECB un Komisijai ir atšķirīgas lomas saistībā ar 104. pantu: ECB nav formālas nozīmes pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā. ECB ziņojumā tikai atzīmēts, vai valstij jāpiedalās pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūrā.

Attiecībā uz Līguma nosacījumu, ka parāda attiecībai, kas pārsniedz 60% no IKP, būtu "pietiekami jāsamazinās un mērenā tempā jātuvojas atsaucēs vērtībai", ECB novērtē agrākās un pašreizējās tendences un sniedz ilustratīvus aprēķinus, kas balstīti uz EMI un ECB iepriekšējos Konverģences ziņojumos izstrādāto analītisko sistēmu. Valstīm, kuru parāda attiecība svārstās robežās no 60% līdz 80% no IKP, šie aprēķini, pamatojoties uz dažādiem apsvērumiem, attiecināmi uz iespējamo parāda attiecības tendenci nākotnē.

Fiskālo norišu novērtējums balstīts uz datiem, kas iegūti, pamatojoties uz nacionālajiem kontiem, saskaņā ar EKS 95. Līdz šim veiktā valsts finanšu statistikas saskaņošana ir nepietiekama (papildus sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu). Lielāko daļu šajā ziņojumā ietvertā rādītāju 2004. gada oktobrī sniedza Komisija, un ziņojumā aplūkota valdības fiskālā situācija 2002. un 2003. gadā, kā arī sniegtas Komisijas dienestu iespēju aplēses 2004. gadam.

Attiecībā uz fiskālo norišu ilgspēju atsaucēs gada, t.i., 2003. gada, rezultāti aplūkoti, ņemot vērā dalībvalstu darbību pēdējo astoņu gadu laikā. Vispirms vērtētas valdības parāda attiecības tendences šajā periodā un arī pamatfaktori, t.i., atšķirība starp nominālā IKP pieauguma tempu un procentu likmēm, sākotnējo bilanci un deficīta un parāda izlīdzināšanu. Šāda perspektīva var sniegt papildu informāciju par to, kādā mērā makroekonomiskā vide, īpaši pieauguma temps un procentu likmes, ietekmējusi parāda dinamiku. Tā var arī nodrošināt vairāk informācijas par fiskālās konsolidācijas uzlabošanas centieni nozīmi, kā atspoguļots sākotnējā bilancē, un par īpašu faktoru nozīmi deficīta-parāda izlīdzināšanā. Turklāt aplūkota valdības parāda struktūra, īpaši pievērsoties īstermiņa parāda vērtspapīriem un ārvalstu valūtas parādam, kā arī to attīstībai. Salīdzinot šos vērtspapīrus ar pašreizējo parāda attiecības līmeni, akcentēts fiskālo bilanču jutīgums pret valūtas kursu un procentu likmju pārmaiņām.

Tālāk aplūkota deficīta attiecības attīstība. Šajā kontekstā ieteicams ņemt vērā, ka pārmaiņas valsts gada deficīta attīstībā parasti ietekmē dažādi faktori. Tos bieži iedala, no vienas puses, "cikliskā ietekmē", kas atspoguļo deficīta reakciju uz reālā un faktiskā produkcijas apjoma starpības pārmaiņām, un, no otras puses, "necikliskā ietekmē", ko bieži izmanto, lai parādītu strukturālas vai pastāvīgas fiskālās politikas korekcijas. Tomēr, kā noteikts šajā ziņojumā, šādu neciklisku ietekmi nevar

viennozīmīgi uzskatīt par tādu, kas pilnībā atspoguļo fiskālās situācijas strukturālās pārmaiņas, jo tā var ietvert arī politisku pasākumu un īpašu faktoru, kam ir tikai pagaidu ietekme uz budžeta bilanci, iespaidu. Dalībvalstīm, kuras pievienojās ES 2004. gada 1. maijā, nav pieejami cikliski koriģētu bilanču viendabīgi aprēķini.

Sīkāk apskatītas arī valsts izdevumu un ieņēmumu iepriekšējās tendences un ieskicētas turpmākās konsolidācijas vispārējās jomas.

Vērtējot nākotnes perspektīvas, minēti 2004. gada budžeta plāni un jaunākās prognozes un ņemta vērā vidēja termiņa fiskālā stratēģija, kā atspoguļots Konverģences programmā. Kā noteikts Stabilitātes un izaugsmes paktā, ziņojumā ietverts to iespēju aplēšu novērtējums, kuras attiecas uz tāda budžeta stāvokļa sasniegšanu, kas tuvs gandrīz līdzsvarotam budžetam vai budžetam ar pārpalikumu. Turklāt uzsvērtas budžeta situācijas stabilitātes ilgspējas ilgtermiņa problēmas, īpaši attiecībā uz nefondēto valsts pensiju sistēmu saistībā ar demogrāfiskajām pārmaiņām un valdības garantijām.

Līgumā ietvertie valūtas kursu attīstības nosacījumi un to piemērošana ECB darbībā ieskicēta 3. ielikumā.

3. ielikums**VALŪTAS KURSU ATTĪSTĪBA****1. Līguma nosacījumi**

Līguma 121. panta 1. punkta trešais ievilkums:

"– vismaz divus gadus attiecīgās valsts valūtas kursa svārstības palikušas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānisma noteiktajās robežās un šīs valsts valūta nav devalvēta attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu".

Līguma 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 3. pants:

"Kritērijs šā Līguma 121. panta 1. punkta trešajā ievilkumā minētai dalībai Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā ir tāds, ka dalībvalsts vismaz divus gadus pirms novērtējuma bez lielām grūtībām ir ievērojusi paredzētās svārstību robežas Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā. Proti, dalībvalsts šajā laikā pēc savas iniciatīvas nav devalvējusi savas valūtas divpusējo centrālo kursu attiecībā pret jebkuras citas dalībvalsts valūtu."

2. Līguma nosacījumu piemērošana

Attiecībā uz valūtas kursa stabilitāti ECB novērtē, vai valsts bez nopietnām problēmām piedalījies VKM II (kas no 1999. gada janvāra aizstāja VKM) vismaz divus gadus pirms konverģences novērtējuma, īpaši nemazinot savas valūtas kursu attiecībā pret eiro. Iepriekšējos gadījumos, kad dalības laiks bija īsāks, EMI aprakstīja valūtas kursa norises divu gadu atsaucē periodā, kā darīts arī šajā ziņojumā.

Novērtējot valūtas kursa stabilitāti attiecībā pret eiro, uzmanība pievērsta tam, vai šīs valūtas kurss ir tuvs VKM II centrālajam kursam, ņemot vērā arī faktorus, kuri varētu veicināt attiecīgā valūtas kursa kāpumu, kas atbilst iepriekš izmantotajai pieejai. Tāpēc svārstību koridora diapazons VKM II nerada problēmas valūtas kursa stabilitātes kritērija novērtēšanā.

Turklāt jautājumu par to, vai valstij nav bijušas "lielas grūtības", parasti izskata šādi:

1) novērtējot valūtas kursu novirzi no VKM II centrālajiem kursiem attiecībā pret eiro, 2) izmantojot rādītājus, piemēram, īstermiņa procentu likmju starpību attiecībā pret eiro zonu un to atbilstību, un 3) apsverot ārvalstu valūtas intervencu nozīmi. Ņemot vērā, ka lielākā daļa šajā ziņojumā ietvertu dalībvalstu nepedalās VKM II un ka to valstu, kuras nesen pievienojušās VKM II, dalības laiks tajā ir ļoti īss, šie aspekti ziņojumā nav plaši aplūkoti.

Visi divpusējie valūtas kursi atsaucē periodā no 2002. gada oktobra līdz 2004. gada septembrim ir oficiālie ECB atsaucē kursi (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Trīs šajā ziņojumā ietvertās dalībvalstis piedalās VKM II kopš 2004. gada 28. jūnija. Visu šajā ziņojumā ietvertu dalībvalstu valūtas parādītas attiecībā pret eiro laika periodā no 2002. gada oktobra līdz 2004. gada septembrim. Vidējie

līmeņi 2002. gada oktobrī, kas izmantoti kā etalons ilustratīvā nolūkā, ja nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, neatspoguļo nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Šis

atsauces periods atspoguļo Līguma 121. panta 1. punktā minēto minimālo divu gadu periodu.

Papildus nominālā valūtas kursa pārmaiņām attiecībā pret eiro īsumā aplūkoti dati, kas liecina par pašreizējā valūtas kursa stabilitāti. To nosaka reālo divpusējo un efektīvo valūtas kursu attīstība, maksājumu bilances tekošais, kapitāla

un finanšu kots, eiro zonas dalība valsts kopējā ārējā tirdzniecībā un valsts tirā starptautiskā ieguldījumu pozīcija ilgākā laika periodā.

Līgumā ietvertie ilgtermiņa procentu likmju attīstības nosacījumi un to piemērošana ECB darbībā ieskicēta 4. ielikumā.

4. ielikums

ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU ATTĪSTĪBA

1. Līguma nosacījumi

Līguma 121. panta 1. punkta ceturtais ievilkums:

"– stabilitāte, ko dalībvalsts panākusi konverģencē un Eiropas Monetārās sistēmas valūtas kursa mehānismā, kuru atspoguļo ilgtermiņa procentu likmes".

Līguma 121. pantā minētā Protokola par konverģences kritērijiem 4. pants:

"Šā Līguma 121. panta 1. punkta ceturtajā ievilkumā minētās procentu likmju konverģences kritērijs ir tāds, ka dalībvalsts vidējā nominālā ilgtermiņa procentu likme, kas pirms novērtējuma novērota vienu gadu, pārsniedz ne vairāk kā 2 procentu punktus likmēm trijās dalībvalstīs, kur cenu stabilitāte ir vislielākā. Procentu likmes mēra, par pamatu ņemot valdības ilgtermiņa obligācijas vai līdzīgus vērtspāpirus un ņemot vērā to, ka dažādās valstīs tās nosaka dažādi."

2. Līguma nosacījumu piemērošana

Šajā ziņojumā ECB piemēro Līguma nosacījumus šādi.

- Pirmkārt, attiecībā uz "vidējo nominālo ilgtermiņa procentu likmi", kas "pirms novērtējuma novērota vienu gadu"; ilgtermiņa procentu likme aprēķināta kā aritmētiskais vidējais rādītājs pēdējo 12 mēnešu laikā, par kuru bijuši pieejami SPCI dati. Šajā ziņojumā aplūkotais atsauces periods ir no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam.
- Otrkārt, nosacījums "trijās dalībvalstīs, kur cenu stabilitāte ir vislielākā", kas izmantots atsauces vērtības definēšanai; to lieto, izmantojot to pašu triju dalībvalstu, kas minētas atsauces vērtības aprēķinā cenu stabilitātes kritērija novērtēšanai (sk. 1. ielikumu), nesvērto aritmētisko vidējo ilgtermiņa procentu likmi. Šajā ziņojumā aplūkotajā atsauces periodā šo triju valstu ilgtermiņa procentu likmes bija 4.2% (Somijā), 4.4% (Dānijā) un 4.7% (Zviedrijā); rezultātā vidējā likme ir 4.4% un, pieskaitot 2 procentu punktus, atsauces vērtība ir 6.4%.

Procentu likmes nosaka, pamatojoties uz pieejamām saskaņotajām ilgtermiņa procentu likmēm, kuras noteiktas konverģences novērtēšanai (sk. 1. nodaļas statistikas pielikumu).

Kā jau minēts, Līgumā precīzi sniegta atsauce uz "konverģences ilgtspēju", kas atspoguļota ilgtermiņa procentu likmju līmenī. Tāpēc norises atsaucēs periodā no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam aplūkotās saistībā ar ilgtermiņa procentu likmju tendencēm pēdējo astoņu gadu laikā un galvenajiem faktoriem, kas nosaka eiro zonas dominējošo procentu likmju atšķirības.

Visbeidzot, Līguma 121. panta 1. punkts nosaka, ka šajā ziņojumā jāanalizē daži citi faktori, t.i., "Eiropas Valūtas vienības (ECU) attīstība, tirgu integrācijā gūtie sasniegumi, maksājumu bilances tekošā konta stāvoklis un dinamika, kā arī pārskats par darbaspēka vienību izmaksām un citu cenu indeksu attīstību". Šie faktori aplūkoti nodaļā par minētajiem atsevišķajiem kritērijiem. Ņemot vērā eiro ieviešanu 1999. gada 1. janvārī, ekija attīstība vairs netiek īpaši aplūkota.

Komisija sadarbībā ar ECB nodrošinājusi statistikas datus par ilgtermiņa procentu likmēm, kas izmantoti konverģences kritēriju piemērošanā (sk. arī 1. nodaļas statistikas pielikumu). Konverģences dati par cenu un ilgtermiņa procentu likmju dinamiku aptver periodu līdz 2004. gada augustam, kas bija pēdējais mēnesis, par kuru pieejami dati par saskaņotajiem patēriņa cenu indeksiem (SPCI). Šajā ziņojumā aplūkots valūtas kursu periods beidzas 2004. gada septembrī, kas ir pēdējais pilnais mēnesis pirms ECB novērtējuma pabeigšanas. Dati par fiskālo stāvokli aptver periodu līdz 2003. gadam. *Eurostat* apstiprinājis šo datu atbilstību 1995. gada Eiropas Kontu sistēmai (EKS 95; otrais izdevums). Tomēr šis fakts neļauj pārāpri spriest par to, vai fiskālais stāvoklis uzskatāms par stabilu. Ņemtas vērā arī Komisijas dienestu iespēju aplēses 2004. gadam kopā ar 11 dalībvalstu visjaunākajām Konverģences programmām, kā arī sniegta cita informācija, kas uzskatāma par būtisku konverģences stabilitātes novērtēšanai nākotnē. Jāatzīmē, ka problēmas saistībā ar šajā ziņojumā izmantoto statistikas datu pieejamību un ticamību daudzām valstīm sarežģī dažu ekonomisko rādītāju novērtēšanu.

1.2. EKONOMISKĀS KONVERĢENCES STĀVOKLIS

Visas aplūkojamās valstis ir valstis, uz kurām attiecas izņēmums, bet tām nav piešķirts īpašs statuss saistībā ar EMS trešo posmu. Tādējādi Līgums tām uzliek saistības ieviest eiro, un tas nozīmē, ka tām jācenšas izpildīt visus konverģences kritērijus.

Pēdējos divos gados lielākajā daļā ziņojumā ietvertu ārpus eiro zonas esošo dalībvalstu SPCI inflācija bijusi relatīvi zema. Šo valstu vidējā svērtā SPCI inflācija no gandrīz 10% 1997. gada sākumā samazinājās līdz aptuveni 2% 2002. gada vidū, un šāds rādītājs saglabājās līdz 2004. gada sākumam. Tomēr pēdējos mēnešos SPCI inflācija ir ievērojami palielinājusies, galvenokārt reaģējot uz netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu kāpumu saistībā ar pievienošanu ES, strauju iekšzemes pieprasījuma palielināšanos un augošajām enerģijas cenām. Turklāt pēdējā laikā novērotā iekšzemes pieprasījuma un darba samaksas pieauguma dēļ daudzās valstīs tuvākajā nākotnē varētu turpināties cenu kāpums. Reaģējot uz to, dažu valstu centrālās bankas palielinājušas oficiālās procentu likmes, lai novērstu augošo inflācijas risku.

Turklāt kopumā progress fiskālās konsolidācijas jomā bijis pārāk lēns, un lielākajai daļai valstu vēl jānodrošina situācija, kuru plašākā kontekstā varētu vērtēt kā ilgtspējīgu vidējā termiņā. Turpmāk ilgtspējīga fiskālā konsolidācija īpaši nepieciešama, lai sasniegtu ilgstošu atbilstību fiskālajiem kritērijiem un vidēja termiņa mērķim attiecībā uz budžeta situāciju, kas tuva līdzsvarotam budžetam vai budžetam ar pārpalikumu, kā noteikts Stabilitātes un izaugsmes paktā. Pašlaik sešas valstis pārsniedz pieļaujamā deficīta līmeni un visu valstu, izņemot divas, parāda attiecība ir zemāka nekā atsaucēs vērtība, bet vairāku valstu, kuras 2004. gada 1. maijā pievienojās ES, parāda attiecība ievērojami palielinājusies, un daudzas no tām saskaras ar būtiskām strukturālām fiskālajām problēmām, īpaši saistībā ar valsts garantijām un nākotnes pensiju saistībām. Šīs problēmas

apvienojumā ar nesenantām kļūmēm un neskaidrībām attiecībā uz turpmāko konsolidāciju aizvien vairāk varētu atspoguļoties valdības obligāciju peļņas likmju un valūtas kursu attīstībā kopš 2003. gada vidus.

Pēc ievērojama krituma perioda ilgtermiņa obligāciju peļņas likmes sāka palielināties, un to atšķirība salīdzinājumā ar peļņas likmēm eiro zonā atsaucēs periodā vairākās valstīs, kurām ir fiskālās problēmas un inflācijas spiediens, palielinājās, tādējādi uzsverot nepieciešamību turpmāk nostiprināt konverģences ilgtspēju.

Pievēršoties valūtas kursu tendencēm, neviena no šā gada Konverģences ziņojumā minētajām valstīm nav piedalījusies VKM II vismaz divus gadus pirms šā novērtējuma. Igaunija, Lietuva un Slovēnija pievienojās VKM II 2004. gada 28. jūnijā. Aplūkojot divu gadu atsaucēs periodu līdz 2004. gada septembrim kopumā, vērojama atšķirīga valūtas kursu attīstība. Vairākos gadījumos valūtas kursi pamatā bija stabili un īstermiņa procentu likmju starpība ar eiro zonu bija neliela. Citos gadījumos bija vērojamas lielākas svārstības, kas daļēji saistītas ar nenoteiktību fiskālās konsolidācijas perspektīvās un lielu tekošā konta negatīvo saldo. Apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo un iekšzemes kreditēšanas pieaugums bijis liels, un tas aizvien palielinās vairākās valstīs, atspoguļojot ievērojamu iekšzemes pieprasījumu, ko veicina liels darba samaksas pieaugums un zemas procentu likmes. Tomēr vairākumā gadījumu iekšzemes kredītu sākotnējais līmenis bija zems un atspoguļoja relatīvi zemu finanšu starpniecības līmeni.

Lai veicinātu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, vairākumam valstu arī turpmāk būtu jāpieliek lielākas pūles. Lielākajai daļai valstu patiešām būtu jānodrošina noteiktas un ilgtspējīgas strukturālās politikas īstenošana. Ilgstošu politikas korekciju nepieciešamību nosaka problēmas, ko rada 1) relatīvi liels valsts sektors salīdzinājumā ar valstīm ar līdzīgu ienākumu līmeni uz vienu iedzīvotāju, 2) lielas iespējamās saistības, 3) paredzamās straujās un nozīmīgās demogrāfiskās pārmaiņas un

4) augsts bezdarba līmenis vairākās valstīs, kas saskaņā ar lielāko daļu analīžu galvenokārt ir strukturāls. Turklāt vairākās jaunajās dalībvalstīs neatrisinātie jautājumi, kas saistīti ar pāreju uz tirgus ekonomiku (cenu pielāgošana tirgus noteiktajam līmenim un ienākumu līmeņa konverģence), var radīt papildu augšupvērstu spiedienu uz cenām un vājināt konkurenci.

Attiecībā uz strukturālajām problēmām valsts finanšu jomā lielākajā daļā šajā ziņojumā ietverto valstu ieņēmumu un izdevumu attiecība pret IKP ir lielāka salīdzinājumā ar valstīm, kurās ir līdzīgs ienākumu līmenis uz vienu iedzīvotāju. Tas liecina par to, ka, īstenojot nepieciešamos fiskālās konsolidācijas centienus, uzmanība būtu jākoncentrē uz izdevumu saistību samazināšanu. Nodrošinot efektīvāku un nodarbinātībai labvēlīgāku nodokļu un pabalstu sistēmu un tādējādi nostiprinot darba motivācijas mehānismus, varētu būtiski uzlabot fiskālo konsolidāciju, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi. Turklāt Eiropas Komisijas sniegtā informācija norāda uz būtiskām iespējamām fiskālajām garantiju saistībām vairākās valstīs. Visbeidzot, iedzīvotāju novecošanas izraisītā demogrāfiskā situācija vairākumā šajā ziņojumā ietverto valstu būs pat nopietnāka nekā vidēji ES. Lai gan vairākās valstīs sāka pensiju sistēmas reforma, ne tikai pensiju, bet arī veselības aprūpes sistēma dažās valstīs, iespējams, varētu radīt ievērojamu spiedienu uz fiskālo situāciju.

Dažām valstīm, īpaši tām, kuru parāda attiecība pārsniedz 60% no IKP atsaucēs vērtības, būtu jāsamazina parāda augstā attiecība un jānovērš parāda attiecības straujas izaugsmes tendence. Liela nozīme ir stingrai parāda attiecības kontrolei; pirmkārt, lai nodrošinātu fiskālo uzticamību un samazinātu procentu likmju pārmaiņu ietekmējamību, kas pieaug, ja lielāks parāda īpatsvars tiek dzēsts īsā termiņā, un, otrkārt, lai atvieglotu turpmāko budžeta problēmu, piemēram, pieaugošā fiskālā sloga, kas rodas iedzīvotāju novecošanas dēļ, un vidēja termiņa problēmu, ko nosaka nepieciešamība pārveidot nerentablus valsts uzņēmumus, risināšanu. Treškārt, nepieciešams samazināt

budžeta neatbilstības, lai atjaunotu fiskālās politikas elastību, tādējādi dodot valstīm iespēju reaģēt uz cikliskajām norisēm (tendencēm), t.i., normālos apstākļos nodrošināt nelielu fiskālo deficītu vai pārpalikumu, lai ļautu automātiskajiem stabilizatoriem darboties vājas tautsaimniecības aktivitātes periodos, vienlaikus saglabājot deficītu, kas ir mazāks par 3% no IKP atsaucēs vērtības.

Attiecībā uz darba tirgus norisēm ir svarīgi nostiprināt valsts politiku, kas, mazinot strukturālos kavēkļus, veicina darba tirgu funkcionēšanu. Tam ir būtiska nozīme augsta un pastāvīga bezdarba līmeņa samazināšanā, ko nevar uzskatīt par noturīgu ilgā termiņā. Tāpat politika, kuras mērķis ir strauja preču un finanšu tirgu integrācija, lai nodrošinātu efektīvu konkurenci un pietiekamu riska kapitāla līmeni, veicinātu nodarbinātību un iespējamo ražošanas apjoma pieaugumu. Šāda politika arī palielinātu valstu spēju ātri un efektīvi reaģēt uz valstij raksturīgajām norisēm un saglabāt vispārējo konkurētspēju, vienlaikus veicinot valsts finanšu un cenu stabilitātes ilgtspēju.

CENU STABILITĀTES KRITĒRIJS

12 mēnešu atsaucēs periodā, kas beidzās 2004. gada augustā, atsaucēs vērtība bija 2.4%. To aprēķināja, pieskaitot 1.5 procentu punktus SPCI inflācijas Somijā (0.4%), Dānijā (1.0%) un Zviedrijā (1.3%) nesvērtajam aritmētiskajam vidējam rādītājam. Atsaucēs periodā cenu attīstības tendences Lietuvā, kuru rezultātā, summējoties specifisku faktoru ietekmei, 12 mēnešu vidējais rādītājs bija -0.2%, tiek uzskatītas par izņēmumu un tāpēc, aprēķinot atsaucēs vērtību, netika ņemtas vērā (sk. 1. ielikumu). Vērtējot atsevišķu valstu rezultātus atsaucēs periodā, piecās no 11 aplūkotajām dalībvalstīm (Čehijas Republikā, Igaunijā, Kiprā, Lietuvā un Zviedrijā) vidējā SPCI inflācija bija zemāka par atsaucēs vērtību. SPCI inflācija Polijā bija tieši virs (2.5%) un Maltā virs atsaucēs vērtības (2.6%), bet Slovēnijā (4.1%), Latvijā (4.9%), Ungārijā (6.5%) un Slovēnijā (8.4%) tā bija ievērojami augstāka nekā atsaucēs vērtība (sk. A tabulu).

Relatīvi zemas inflācijas saglabāšanu dažās valstīs kopš 1996. gada un pastāvīgu inflācijas līmeņa konvergenci, kas panākta lielākajā daļā jauno dalībvalstu, var skaidrot ar dažiem kopējiem faktoriem. Pirmkārt, kā norādīts katras valsts ziņojumā, tā atspoguļo vairākas svarīgas politikas izvēles, galvenokārt monetārās politikas orientēšanu uz cenu stabilitāti. Lielākajā daļā jauno dalībvalstu un Zviedrijā nacionālie normatīvie akti pielāgoti ES standartiem, pieņemot cenu stabilitātes nodrošināšanu par monetārās politikas galveno mērķi. Tas kontrastē ar citām politikas jomām, piemēram, fiskālo politiku un darba samaksas tendencēm, kas parasti nav veicinājušas cenu stabilitāti. Līdz 2001. gadam vidējais fiskālais deficīts nedaudz uzlabojās (lai gan saglabājās virs 3% no IKP), bet kopš tā laika ir pasliktinājies, atspoguļojot ievērojamās fiskālās problēmas, ar ko jāstopas vairākumam jauno dalībvalstu. Līdzīgi, lai gan darba samaksas kāpums jaunajās valstīs vidēji samazinājies no ļoti augsta tempa atsaucēs perioda sākumā līdz noturīgākam, gandrīz visās valstīs saglabājas ievērojams vienības darbaspēka izmaksu pieaugums, un pēdējos gados tas daudzos gadījumos palielinājies. Pārējo politiku izvēle, kas saistīta ar ES normatīvo aktu (*acquis communautaire*) pieņemšanu, palielinājusi tirdzniecības un finanšu integrāciju, preču cenu un darba samaksas elastību, kā arī dažādu faktoru mainīgumu, lai tādējādi veicinātu cenu stabilitāti, lai gan atsevišķās nozarēs cenu liberalizācija bieži vien izraisījusi īslaicīgu augšupvērstu spiedienu uz cenām. Otrkārt, makroekonomiskā vide 1999. gadā Krievijas krīzes, iekšpolitikas īstenošanas un naftas cenu samazinājuma dēļ ļāva cenu spiedienam atslābt Čehijas Republikā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā un Slovēnijā, taču globālā lejupslīde 2001. un 2002. gadā veicināja cenu samazinājuma tendenci starptautiskā līmenī. Visbeidzot, augošs vai pārsvarā stabils valūtas kurss vairākumā valstu, īpaši līdz 2001. gadam, palīdzēja mazināt cenu spiedienu, izņemot pēdējos gados Poliju un Slovēniju, kā arī periodiski – Ungāriju.

Pēdējā laikā, aptuveni kopš 2003. gada vidus, Čehijas Republikā, Latvijā, Ungārijā un Polijā un kopš 2004. gada pavasara arī Igaunijā, Lietuvā un Maltā bija vērojama inflācijas kāpuma tendence. Šī tendence atspoguļo strauju iekšzemes pieprasījuma kāpumu visās minētajās valstīs (izņemot Poliju), kas izpaudās kā ievērojams darba samaksas un kreditēšanas pieaugums, apvienojumā ar netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu palielinājumu, kas saistīts ar pievienošanos ES, un augošajās naftas cenās. Polijā un Čehijas Republikā zināma ietekme bija arī augošajām pārtikas cenām, bet valūtas kursa lejupslīde Polijā izraisīja augšupvērstu spiedienu uz importa preču cenām.

Apkopojot minēto, vienai valstu grupai no 1996. gada līdz 2003. gadam bija raksturīga inflācijas samazināšanās. Pēc ļoti augstas SPCI inflācijas aptuveni 10% līmenī vai virs tā 1996. un 1997. gadā Čehijas Republikā, Igaunijā, Latvijā un Lietuvā 1999. gada sākumā tā samazinājās zem 5% un 2002. gadā un 2003. gada sākumā turpināja kristies – pat zem nulles līmeņa Čehijas Republikā un Lietuvā. Ungārijā, Polijā un Slovēnijā inflācija saruka zem 5% tikai 2001. gada vidū vai vēl vēlāk. Pēdējā laikā inflācijai raksturīga kāpuma tendence visās minētajās valstīs, izņemot Slovēniju. Citā valstu grupā SPCI inflācijas līmenis būtiski nav mainījies kopš 1996. gada, un inflācija vidēji bija zemāka par 2% Zviedrijā, aptuveni 3% Kiprā un Maltā un aptuveni 7.5% Slovākijā. Dažkārt inflācijas virzību šajās valstīs ietekmēja piedāvājuma šoki, starptautiskās cenu tendences un administratīvi regulējamo cenu pārmaiņas.

Tuvākajā nākotnē jaunās dalībvalstis gaida daudz cenu stabilitātes risku un izaicinājumu. Lai gan lielākajā daļā šo valstu 2004. gadā inflācija aug netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu, kā arī naftas cenu pieauguma dēļ, paredzams, ka šī ietekme lielākoties būs īslaicīga. Tomēr, ņemot vērā prognozēto ārējā un iekšzemes pieprasījuma, kā arī jaudu izmantošanas kāpumu, ir netiešās ietekmes risks uz darba samaksu, kas vidējā termiņā var radīt problēmas cenu stabilitātes jomā. Īpaši tas

attiecas uz valstīm, kuras vēl nav beigušas inflācijas samazināšanas procesu un kurās fiskālā politika un darba samaksas tendences vēl nav pietiekams atbalsts cenu stabilitātei. Gaidāms, ka inflācija 2004. gadā Kiprā, Lietuvā un Zviedrijā būs aptuveni 2% vai zemāka; tiek prognozēts, ka tā pieaugs aptuveni līdz 3% Čehijas Republikā, Igaunijā un Maltā, bet Latvijā, Polijā un Slovēnijā tā būs aptuveni 4% vai augstāka. Paredzams, ka Ungārijā un Slovākijā tā 2004. gadā sasniegs pat 7–8%. Gaidāms, ka vairākumā valstu, īpaši tajās, kurās inflācija 2004. gadā bija visaugstākā, tā 2005. gadā samazināsies, pamazām zūd netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu kāpuma īslaicīgajai ietekmei. Lai gan lielākajā daļā jauno dalībvalstu pārtika joprojām veido lielu daļu no patēriņa izdevumiem, arī SPCI inflācijā varētu būt vērojams nedaudz lielāks svārstīgums. Tām jaunajām dalībvalstīm, kurās ir augsta faktiskā un gaidāmā inflācija, stingri jākontrolē iekšzemes cenu spiediens, kas turklāt saistīts ar darba samaksas izdevumiem un fiskālo politiku. Vairākumā gadījumu nepieciešamas tālākas fiskālās politikas darbības, īpaši pārliecinošu konsolidācijas procedūru ieviešana, lai saglabātu, tālāk nostiprinātu vai izveidotu cenu stabilitāti veicinošu vidi. Darba samaksas pieaugumam jānotiek atbilstoši produktivitātes kāpumam, vienlaikus ņemot vērā konkurējošo valstu tendences. Turklāt pastāvīgi centieni reformēt preču un darba tirgu nepieciešami, lai samazinātu cenu spiedienu un saglabātu labvēlīgus apstākļus tautsaimniecības izaugsmei un nodarbinātības kāpumam. Visbeidzot, lielākajā daļā jauno dalībvalstu turpmākajos gados šis izlīdzināšanās process varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

VALSTS BUDŽETA STĀVOKĻA KRITĒRIJS

Budžeta izpildē divās valstīs (Igaunijā un Zviedrijā) no 11 valstīm 2003. gadā bija fiskālais pārpalikums, bet deviņās valstīs – fiskālais deficīts. Trijās (Latvijā, Lietuvā un Slovēnijā) no šīm deviņām valstīm fiskālais deficīts saglabājās zem 3% no atsaucēs vērtības, kā noteikts Līgumā. Sešās valstīs (Čehijas

Republikā, Kiprā, Ungārijā, Maltā, Polijā, Slovākijā) deficīts pārsniedza 3% no IKP, un tām ir pārmērīgs budžeta deficīts. Dažās valstīs bija ievērojama pagaidu pasākumu ietekme uz budžeta deficītu. Eiropas Komisijas dienesti prognozē, ka 2004. gadā Igaunijā un Zviedrijā joprojām būs fiskālais pārpalikums. Četrās valstīs paredzams budžeta deficīta samazinājums, bet piecās valstīs budžeta deficīta īpatsvars varētu palielināties. Nav gaidāms, ka valstīs, kurās 2003. gadā budžeta deficīts pārsniedza atsaucis vērtību (3%), tas 2004. gadā varētu kļūt zemāks par šo rādītāju (sk. A tabulu).

Valsts parāda jomā 2003. gadā divās valstīs (Kiprā un Maltā) parāda attiecība pret IKP pārsniedza 60% atsaucis vērtību. Abās valstīs šis rādītājs 2003. gadā pieauga – Kiprā līdz 70.9%, par 3.5 procentu punktiem pārsniedzot 2002. gada rādītāju. Maltā tas sasniedza 71.1% (pieaugums – 8.4 procentu punkti), daļēji atspoguļojot apjomīgu vienreizēju efektu sakarā ar kuģu būvētavas parāda ieskaitīšanu valsts budžetā.

No 1996. gada līdz 2003. gadam lielākajā daļā valstu parāda apjoms ievērojami pieauga. Augstākais parāda attiecības pret IKP kāpums bija Maltā, Čehijas Republikā un Slovākijā, no 1996. gada līdz 2003. gadam pieaugot attiecīgi aptuveni par 31, 25 un 12 procentu punktiem. Tikai Igaunijā, Ungārijā un Zviedrijā 2003. gadā parāda attiecība bija zemāka par šā perioda sākuma gada rādītāju. Parāda attiecības pieauguma galvenie iemesli bija liels sākotnējais deficīts un ievērojamas deficīta-parāda korekcijas. Dažās valstīs arī izaugsmes un procentu likmju starpībai bija parādu palielinoša ietekme. Pēdējā laikā šķiet, ka parāda attiecība vairākās valstīs (Latvijā, Lietuvā, Slovākijā) stabilizējusies aptuveni 2000. un 2001. gada līmenī, atspoguļojot zemāku sākotnējā deficīta līmeni un dažos gados – labvēlīgas deficīta-parāda korekcijas.

Paredzams, ka 2004. gadā parāda attiecība turpinās nedaudz sarukt Igaunijā un Zviedrijā, bet Lietuvā nemainīsies. Prognozēts, ka pārējās

valstīs tā palielināsies, bet nepārsniegs 60% atsaucis vērtību. Kiprā un Maltā, kur parāda attiecība jau pārsniedz 60% atsaucis vērtību, gaidāms, ka tā turpinās augt (sk. A tabulu).

Visās dalībvalstīs, kurās pašlaik ir budžeta deficīts, nepieciešama turpmāka būtiska konsolidācija, lai panāktu ilgstošu atbilstību fiskālajiem kritērijiem un sasniegtu vidējā termiņa mērķi – gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu, kā prasīts Stabilitātes un izaugsmes paktā. Sešām valstīm, kuru budžeta deficīts pārsniedz 3% no IKP, tas jāsamazina zem atsaucis vērtības. Taču konsolidācija nepieciešama arī trijās valstīs, kur budžeta deficīts ir zem atsaucis vērtības, tomēr nav tuvu līdzsvaram. Visās valstīs ar budžeta deficītu būtu nepieciešama konsolidācija zemāk par to Konverģences programmās paredzētajiem budžeta deficīta attiecības rādītājiem, lai izpildītu Pakta vidējā termiņa mērķi.

Aplūkojot fiskālo norišu ilgtspējīgumu plašākā mērogā, vairākumā valstu, kurās ir deficīts, būtu nopietni jāapsver konsolidācijas nepieciešamība. Kiprā un Maltā, neveicot deficīta-parāda korekcijas, vispārējā un sākotnējā budžeta deficīta saglabāšana pašreizējā līmenī nebūtu pietiekama, lai samazinātu parāda attiecību; tāpēc pieaugums turpinātos. Tas attiecas arī uz Čehijas Republiku, Ungāriju un Poliju, kur pašreizējā vispārējā vai sākotnējā deficīta attiecības saglabāšanas dēļ parāda attiecība īsā laikā pārsniegtu 60% atsaucis vērtību. Šāda politika radītu parāda attiecības kāpumu arī pārējās valstīs, kurās ir fiskālais deficīts, bet tur tā pārredzamā nākotnē saglabātos zem 60% no IKP.

VALŪTAS KURSA KRITĒRIJS

Neviena valsts, kuras vērtējums sniegts šā gada Konverģences ziņojumā, nav piedalījusies VKM II visā atsaucis periodā – no 2002. gada oktobra līdz 2004. gada septembrim. Tādējādi neviena no tām nav tajā piedalījusies vismaz divus gadus pirms konverģences vērtēšanas, kā noteikts Līguma 121. pantā. Šajā ziņojumā aplūkotās valstis, izņemot Zviedriju, pievienojās

ES tikai 2004. gada 1. maijā kā valstis, kam piešķirts izņēmuma statuss. Kopš tā laika visas dalībvalstis, kas nav eiro zonas valstis, uzskata valūtas kursa politiku par kopēju interešu jautājumu, un tām ir iespēja jebkurā laikā pieteikties dalībai VKM II. Trīs valstis, t.i., Igaunija, Lietuva un Slovēnija, pievienojās Valūtas kursa mehānismam, sākot ar 2004. gada 28. jūniju; tāpat aptuveni trīs mēnešus no divu gadu atsaucē perioda to valūtas piedalījušās VKM II. Savu valūtu minētajā periodā Valūtas kursa mehānismā neiekļāva astoņas valstis, t.i., Kipra, Čehijas Republika, Ungārija, Latvija, Malta, Polija, Slovākija un Zviedrija.

Triju VKM II iesaistījušos valūtu, t.i., Igaunijas kronas, Lietuvas lita un Slovēnijas tolara, kurss visu laiku kopš pievienošanās mehānismam bijis līdzvērtīgs centrālajam kursam vai tuvu tam. Pēc tam, kad tika rūpīgi vērtēta Igaunijas un Lietuvas valūtas padomes piemērotība un ilgtspējīgums, tika nolemts, ka abas valstis pievienosies VKM II ar jau izveidotajiem valūtas padomes mehānismiem, uzņemoties vienpusējas saistības, tādējādi nenosakot ECB nekādas papildu saistības. Pirms dalības VKM II ne Igaunijas kronai, ne Lietuvas litam nebija vērojamas nekādas novirzes no piesaistes kursa, savukārt visā atsaucē periodā īstermiņa procentu likmju starpība salīdzinājumā ar eiro zonu bija neliela. Taču pēdējos gados Igaunijā bija liels apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo, kas 2003. gadā sasniedza 12.7% no IKP, un tādējādi ievērojami pieauga valsts starptautiskās neto saistības. Lietuvā apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo kopš 1998. gada samazinājās, bet 2003. gadā pieauga līdz 6.5% no IKP. Piekrišana piedalīties VKM II abās valstīs balstījās uz attiecīgo valsts institūciju ciešu apņemšanos īstenot drošu fiskālo politiku. Tas ir būtiski, lai saglabātu makroekonomisko stabilitāti un nodrošinātu konverģences procesa ilgtspējīgumu. Turklāt, lai samazinātu tekošā konta negatīvo saldo un nodrošinātu tekošā konta stabilitāti, tās piekrita samazināt iekšzemes kredītēšanas kāpumu un nodrošināt efektīvu finanšu uzraudzību, bet Igaunijā – veicināt darba samaksas mērenību.

Slovēnijā monetārā politika pēc pievienošanās VKM II izstrādāta relatīvi stabilam eiro kursam, tādējādi pakāpeniski samazinot Slovēnijas tolara kursa pakāpenisko krišanos attiecībā pret eiro. Tāpēc kopš pievienošanās Valūtas kursa mehānismam Slovēnijas tolara kurss saglabājies tuvu centrālās paritātes kursam. Kopumā visā atsaucē periodā Slovēnijas tolara kursa svārstīgums attiecībā pret eiro pārsvarā bija zems un 2003. gada beigās un 2004. gadā noslīdēja līdz ļoti zemam līmenim. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpība ar eiro zonu, lai gan 2003. un 2004. gadā samazinājās, tomēr 2004. gada 3. ceturksnī bija ievērojama (1.9 procentu punkti). Slovēnijas pievienošanās VKM II balstījās uz Slovēnijas valsts institūciju ciešu apņemšanos turpināt veikt nepieciešamos pasākumus, lai noturīgi samazinātu inflāciju, īpaši vēl vairāk liberalizējot administratīvi regulējamās cenas un turpinot deindeksēšanu. Tāpat būs jāsaglabā piesardzība, lai iekšzemes izmaksu, īpaši darba samaksas tendences, atbilstu darba ražīguma kāpumam. Kontrolējot pieprasījuma izraisītu inflācijas spiedienu, galvenā nozīme būs fiskālajai politikai, bet finanšu uzraudzība palīdzēs samazināt iekšzemes kredītēšanas pieaugumu.

Lielākās daļas VKM II neiesaistīto valūtu kursi attiecībā pret eiro saruka salīdzinājumā ar to vidējo līmeni 2002. gada oktobrī, kas tiek izmantots par etalonu ilustratīvos nolūkos, ja nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Aplūkojamā periodā Čehijas kronas kurss attiecībā pret eiro pārsvarā pakāpeniski samazinājās, bet pēdējos mēnešos šis process daļēji pavērsies pretējā virzienā. Pēdējos gados šajā valstī dažkārt vērojams augsts apvienotā tekošā un kapitāla konta deficīts. Čehijas kronas kursa svārstības attiecībā pret eiro bija relatīvi lielas, savukārt īstermiņa procentu likmju starpība pārsvarā bija nenozīmīga.

Ungārijas forinta un Polijas zlota kurss attiecībā pret eiro arī atsaucē perioda lielākajā daļā bija zemākā līmenī nekā tā vidējais rādītājs 2002. gada oktobrī, bet 2004. gadā pieauga. Šis

norises abās valstīs daļēji bija saistītas ar nenoteiktību attiecībā uz fiskālās politikas perspektīvām, kas atspoguļojās ļoti krasās valūtas kursa svārstībās un lielā īstermiņa procentu likmju starpībā ar eiro zonu. Tāpat abu valstu apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo pēdējos gados bija negatīvs; Ungārijā negatīvais saldo bija liels. Polijas un eiro zonas procentu likmju starpības samazināšanās arī varēja būt viens no faktoriem, kura dēļ Polijas zlota kurss 2003. gadā bija relatīvi zems.

Latvijas lata un Maltas liras kursa kritums atsaucē periodā lielākoties bija saistīts ar abu valstu valūtas kursa režīmu. Latvijas lats piesaistīts Speciālajām aizņēmuma tiesībām, bet Maltas lira – valūtu grozam, kurā ietilpst eiro, ASV dolārs un Lielbritānijas sterliņu mārciņa. Tādējādi Latvijas un Maltas valūtas kursa sarukums attiecībā pret eiro galvenokārt atspoguļo eiro kursa kāpumu attiecībā pret ASV dolāru un mazāk – tā pieaugumu attiecībā pret Lielbritānijas sterliņu mārciņu (un Japānas jenu Latvijai). Ņemot vērā lielo eiro īpatsvaru Maltas grozā, nozīmīgāko valūtas kursu pārmaiņas Maltas liras kursā izraisīja tikai nelielas svārstības, savukārt latam kursa svārstību līmenis bija relatīvi augsts. Turklāt Maltas īstermiņa procentu likmju starpība ar eiro zonas valstīm bija neliela, bet Latvijai tā bija ievērojama.

Slovākijas kronas kursam attiecībā pret eiro sākotnējā periodā līdz 2003. gada 3. ceturksnim pārsvarā bija raksturīga stabilitāte, kam sekoja pakāpeniska Slovākijas kronas kursa paaugstināšanās. Tādējādi 2004. gada septembrī Slovākijas valūtas kurss bija augstāks nekā tā vidējais līmenis 2002. gada oktobrī. Tā kā *Národná banka Slovenska* uzskatīja, ka Slovākijas kronas kurss pārāk strauji kāpj, tā reaģēja uz spiedienu, pazeminot pamata procentu likmes un veicot intervenci valūtas tirgos, domājot par mērķi – cenu stabilitāti. Atsaucē periodā Slovākijas kronas kursa svārstību līmenis attiecībā pret eiro bija relatīvi augsts un saglabājās ievērojama īstermiņa procentu likmju starpība ar salīdzināmiem eiro zonas aktīviem.

Visbeidzot – Kipras mārciņas un Zviedrijas kronas kurss atsaucē periodā bija attiecīgo 2002. gada oktobra vidējo rādītāju līmenī. Zviedrijas aktīvu īstermiņa procentu likmju starpība ar eiro zonu bija nenozīmīga, taču salīdzināmiem Kipras aktīviem tā saglabājās samērā liela; savukārt valūtas kursa svārstības Kiprā bija minimālas, bet Zviedrijā – relatīvi lielas.

ILGTERMIŅA PROCENTU LIKMJU KRITĒRIJS

12 mēnešu atsaucē periodā, kas beidzās 2004. gada augustā, atsaucē vērtība bija 6.4%. To aprēķināja, pieskaitot 2 procentu punktus to triju valstu ilgtermiņa procentu likmju nesvērtajam aritmētiskajam vidējam rādītājam, kuru datus izmantoja cenu stabilitātes kritērija atsaucē vērtības aprēķināšanā, t.i., Somijas (4.2%), Dānijas (4.4%) un Zviedrijas (4.7%) rādītājiem. 12 mēnešu atsaucē periodā, kas beidzās 2004. gada augustā, astoņās no aplūkotajām valstīm (Čehijas Republikā, Kiprā, Latvijā, Lietuvā, Maltā, Slovēnijā, Slovākijā un Zviedrijā) vidējā ilgtermiņa procentu likme bija zemāka par atsaucē vērtību. Ilgtermiņa procentu likme Polijā pārsniedza (6.9%) un Ungārijā ievērojami pārsniedza (8.1%) atsaucē vērtību (sk. A tabulu). Saskaņota Igaunijas ilgtermiņa procentu likme, kas nepieciešama, lai varētu izvērtēt konverģences pakāpi, nav pieejama. Tomēr, ņemot vērā valdības parāda zemo līmeni, kā arī balstoties uz plašu finanšu tirgu analīzi, nav vērojamas nekādas pazīmes, kas būtu negatīva vērtējuma iemesls.

2001. un 2002. gadā deviņās no desmit aplūkotajām valstīm (t.i., Čehijas Republikā, Kiprā, Latvijā, Lietuvā, Ungārijā, Maltā, Polijā, Slovēnijā un Slovākijā) ilgtermiņa procentu likmēm pārsvarā bija tendence samazināties, būtiski tuvinoties eiro zonas līmenim. Tas atspoguļoja galvenokārt zemu inflācijas spiedienu, tirgus gaidas saistībā ar dalību ES un eiro zonā, bet dažās jaunajās dalībvalstīs – arī augošu uzticēšanos monetārajai politikai.¹

¹ Izņemot Čehijas Republiku, Slovēniju un Zviedriju, 2001. gads ir pirmais, kad pieejami dati par ilgtermiņa atsaucē procentu likmi. Par Čehijas Republiku dati pieejami no 2000. gada aprīļa, par Slovēniju – no 2002. gada marta.

Taču 2003. gadā šī tendence pavērsās pretējā virzienā, un ilgtermiņa procentu likmju līmenis vairākās valstīs sāka atšķirties no tā, kāds pārsvarā vērojams eiro zonā. Šāda vispārēja tendence turpinājās līdz atsaucē perioda beigām. Latvijā un Slovākijā 2003. gada sākumā, bet Maltā ap 2003. gada vidu ilgtermiņa procentu likmes stabilizējās virs eiro zonā vērojamā līmeņa, atspoguļojot augošu inflācijas starpību. Kiprā un Čehijas Republikā ilgtermiņa procentu likmju starpības samazināšanās tendence bija daudz noteiktāka. Kiprā ilgtermiņa procentu likmes ievērojami pieauga 2004. gada vidū, atspoguļojot Kipras Centrālās bankas lēmumu 2004. gada aprīlī paaugstināt pamata procentu likmi par 1 procentu punktu, ņemot vērā politisko nenoteiktību sakarā ar apvienošanās sarunām un fiskālā deficīta pieaugumu. Galvenie faktori, kas izraisīja Čehijas Republikas ilgtermiņa procentu likmju kāpumu kopš 2003. gada vidus, bija augošais inflācijas spiediens un nenoteiktība, kas saistīta ar fiskālās konsolidācijas pasākumu īstenošanu. Ungārijā un Polijā ilgtermiņa procentu likmes arī atšķīrās no eiro zonā dominējošā līmeņa. Ungārijā ilgtermiņa procentu likmju kāpums kopš 2003. gada jūnija galvenokārt bija vērojams ilgstošās fiskālās nesabalansētības dēļ. Polijā ilgtermiņa procentu likmes sāka paaugstināties no 2003. gada jūlija – galvenokārt augošas inflācijas starpības un fiskālās nenoteiktības dēļ. Lietuva un Slovēnija bija vienīgās valstis, kur ilgtermiņa procentu likmes turpināja nepārprotami mainīties eiro zonas līdzīgu procentu likmju virzienā. Šīs tendences galvenie izraisītājfaktori bija droša fiskālā politika un tirgus gaidas uz drīzu dalību VKM II, kam abas valstis pievienojās ar 2004. gada 28. jūniju.

CITI FAKTORI

Papildus minētajiem konverģences kritērijiem Konverģences ziņojumā ņemti vērā arī vairāki citi faktori, kas precīzi norādīti Līguma 121. panta 1. punktā: Eiropas valūtas vienības (ECU) attīstība, tirgu integrācijas rezultāti, maksājumu bilances tekošā konta stāvoklis un attīstība, kā arī vienības darbaspēka izmaksu un citu cenu rādītāju analīze. Šie faktori aplūkoti valstu kopsavilkumos pie atsevišķiem uzskaitītajiem kritērijiem. Ņemot vērā, ka 1999. gada 1. janvārī tika ieviests eiro, ekija attīstība vairs netiek īpaši aplūkota.

A tabula. Konverģences ekonomiskie rādītāji

(izņemot valūtas kursa kritēriju)

		SPCI inflācija ¹⁾	Ilgtermiņa procentu likme ²⁾	Budžeta pārpalikums (+) vai deficīts (-) ³⁾	Valdības parāds ³⁾
Čehijas Republika	2002	1.4	4.9	-6.8	28.8
	2003	-0.1	4.1	-12.6	37.8
	2004	1.8	4.7	-5.0	37.9
Igaunija	2002	3.6	.	1.4	5.3
	2003	1.4	.	3.1	5.3
	2004	2.0	.	0.3	4.8
Kipra	2002	2.8	5.7	-4.6	67.4
	2003	4.0	4.7	-6.4	70.9
	2004	2.1	5.2	-5.2	72.6
Latvija	2002	2.0	5.4	-2.7	14.1
	2003	2.9	4.9	-1.5	14.4
	2004	4.9	5.0	-2.0	14.7
Lietuva	2002	0.4	6.1	-1.5	22.4
	2003	-1.1	5.3	-1.9	21.4
	2004	-0.2	4.7	-2.6	21.4
Ungārija	2002	5.2	7.1	-9.2	57.2
	2003	4.7	6.8	-6.2	59.1
	2004	6.5	8.1	-5.5	59.9
Malta	2002	2.6	5.8	-5.9	62.7
	2003	1.9	5.0	-9.7	71.1
	2004	2.6	4.7	-5.2	73.8
Polija	2002	1.9	7.4	-3.6	41.1
	2003	0.7	5.8	-3.9	45.4
	2004	2.5	6.9	-5.6	47.2
Slovēnija	2002	7.5	-	-2.4	29.5
	2003	5.7	6.4	-2.0	29.4
	2004	4.1	5.2	-2.3	30.8
Slovākija	2002	3.5	6.9	-5.7	43.3
	2003	8.5	5.0	-3.7	42.6
	2004	8.4	5.1	-3.9	44.5
Zviedrija	2002	2.0	5.3	-0.0	52.6
	2003	2.3	4.6	0.3	52.0
	2004	1.3	4.7	0.6	51.6
Atsauces vērtība ⁴⁾		2.4%	6.4%	-3%	60%

Avoti: ECB, Eurostat un Eiropas Komisija.

1) Vidējās pārmaiņas gadā; %. 2004. gada dati attiecas uz periodu no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam.

2) Gada vidējā procentu likme; %. 2004. gada dati attiecas uz periodu no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam.

3) % no IKP. Eiropas Komisijas dienestu iespēju aplēses 2004. gadam.

4) SPCI inflācijas un ilgtermiņa procentu likmju atsaucis vērtība attiecas uz periodu no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam, bet budžeta deficīta un valdības parāda atsaucis vērtība – uz 2003. gadu.

2. NACIONĀLĀS LIKUMDOŠANAS ATBILSTĪBA LĪGUMAM

2.1. IEVADS

2.1.1. VISPĀRĪGĀS PIEZĪMES

Saskaņā ar Līguma 122. panta 2. punktu ECB (un Komisijai) jā sagatavo ziņojums ES Padomei vismaz reizi divos gados vai pēc tādas dalībvalsts pieprasījuma, kurai piešķirts izņēmuma statuss, saskaņā ar 121. panta 1. punktā noteikto kārtību. Katrā ziņojumā jā iekļauj visu dalībvalstu, uz kurām attiecas izņēmums, nacionālo tiesību aktu, t.sk. NCB statūtu, novērtējums par atbilstību Līguma 108. un 109. pantam un ECBS Statūtiem (tālāk tekstā – Statūti). Šādu Līgumā noteiktu pienākumu dalībvalstīm, uz kurām attiecas izņēmums, sauc arī par tiesisko konverģenci.

DALĪBVALSTIS, KAM PIEŠKIRTS IZŅĒMUMA STATUSS, UN TIESISKĀ KONVERĢENCE

Visām dalībvalstīm, kuru nacionālie tiesību akti analizēti šajā ziņojumā, piešķirts izņēmuma statuss. Šāds statuss piešķirts 11 dalībvalstīm, kuras vēl nav ieviešušas vienoto valūtu eiro saskaņā ar Līgumu. Dānija un Lielbritānija aplūkotas atsevišķi (sk. 2.1.2. sadaļu). Zviedrija kļuva par dalībvalsti, kam piešķirts izņēmuma statuss, saskaņā ar 1998. gada maijā pieņemto ES Padomes lēmumu. Attiecībā uz jaunajām dalībvalstīm ES Akta par pievienošanās nosacījumiem 4. pants nosaka: "Katra jaunā dalībvalsts no pievienošanās dienas piedalās Ekonomikas un monetārajā savienībā kā dalībvalsts, uz ko attiecas izņēmums, kā tā definēta EK Līguma 122. pantā."

Nemot vērā to, ka uz dalībvalstīm attiecas izņēmuma statuss, ECB analizējusi sasniegto tiesiskās konverģences līmeni katrā no 11 dalībvalstīm un likumdošanas pasākumus, kas veikti vai kas tām jāveic, lai sasniegtu šo mērķi.

Tiesiskās konverģences novērtēšanas mērķis ir veicināt ES Padomes lēmumu par to, kuras dalībvalstis "izpilda nepieciešamos noteikumus vienotās valūtas ieviešanai". Tiesiskajā jomā šādi nosacījumi īpaši attiecas uz centrālās bankas neatkarības nodrošināšanu un NCB tiesisko integrāciju Eirosistēmā.

TIESISKAIS NOVĒRTĒJUMS

Tiesiskajā novērtējumā kopumā ievērota iepriekšējo ECB un EMI tiesiskās konverģences ziņojumu – īpaši ECB Konverģences ziņojuma 2002. gadā (par Zviedriju) un 2000. gadā (par Grieķiju un Zviedriju), kā arī EMI 1998. gada Konverģences ziņojuma – uzbūve. Nacionālo tiesību aktu atbilstība aplūkota, pamatojoties arī uz jebkādiem grozījumiem tiesību aktos, kas stājās spēkā pirms 2004. gada 30. septembra.

2.1.2. DĀNIJA UN LIELBRITĀNIJA

Šajā ziņojumā nav aplūkotas Dānija un Lielbritānija – dalībvalstis ar īpašu statusu, kuras vēl nav ieviešušas eiro.

Līgumam pievienotajā Protokolā par atsevišķām prasībām Dānijai noteikts, ka Dānijas valdībai jāsniedz ES Padomei paziņojums par nostāju attiecībā uz dalību EMS trešajā posmā, pirms Padome veic novērtējumu saskaņā ar Līguma 121. panta 2. punktu. Dānija jau sniegusi paziņojumu, ka nepiedalīsies EMS trešajā posmā. Saskaņā ar Protokola 2. pantu tas nozīmē, ka Dānija ir dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss. No tā Dānijai izrietošie nosacījumi tika iekļauti Lēmumā, ko pieņēma valsts vai valdību vadītāji Edinburgas augstākā līmeņa sanāsmē 1992. gada 11. un 12. decembrī. Saskaņā ar Lēmumu Dānija saglabā līdzšinējās tiesības monetārās politikas jomā atbilstoši nacionālajiem normatīvajiem aktiem, t.sk. *Danmarks Nationalbank* tiesības monetārās politikas jomā. Tā kā Līguma 108. pants saskaņā ar Līguma 122. panta 3. punktu attiecas arī uz Dāniju, *Danmarks Nationalbank* jāpilda visas centrālās bankas neatkarībai izvirzītās prasības. EMI 1998. gada Konverģences ziņojumā secināts, ka šis noteikums izpildīts. Sakarā ar Dānijas īpašo statusu tās konverģences līmenis nav novērtēts kopš 1998. gada. *Danmarks Nationalbank* nav jānodrošina tiesiskā integrācija ECBS un nav jāpielāgo tiesību akti, līdz Dānija paziņos ES Padomei par to, ka nolēmumi ieviest vienoto valūtu.

Saskaņā ar Līgumam pievienoto Protokolu par atsevišķām prasībām Lielbritānijas un

Ziemeļīrijas Apvienotajai Karalistei nav pienākuma iesaistīties EMS trešajā posmā, ja tā nav iesniegusi ES Padomei paziņojumu par šādu nodomu. 1997. gada 30. oktobrī Lielbritānija paziņoja Padomei, ka tā neplāno ieviest vienoto valūtu 1999. gada 1. janvārī (situācija nav mainījies). Pamatojoties uz šo paziņojumu, atsevišķi Līguma (t.sk. 108. un 109. panta) un Statūtu nosacījumi neattiecas uz Lielbritāniju. Tāpēc pašlaik nav likumīgas prasības nodrošināt, lai nacionālie tiesību akti (t.sk. Anglijas Bankas Statūti) atbilstu Līgumam un Statūtiem.

2.2. PIELĀGOŠANAS IESPĒJAS

2.2.1. PIELĀGOŠANAS JOMAS

Lai noteiktu jomas, kurās nepieciešama nacionālo tiesību aktu pielāgošana, ECB pieņēmusi šādu vispārīgo struktūru:

- atbilstība Līguma (108. pants) un Statūtu (7. pants un 14.2. pants) nosacījumiem par NCB neatkarību, kā arī nosacījumiem par konfidencialitāti (Statūtu 38. pants);
- NCB tiesiskā integrācija Eirosistēmā (īpaši saistībā ar Statūtu 12.1. pantu un 14.3. pantu).

2.2.2. "ATBILSTĪBA" PRETĒJI "SASKAŅOŠANAI"

Līguma 109. pantā noteikta nacionālo tiesību aktu "atbilstība" Līgumam un Statūtiem, tāpēc visas neatbilstības jānovērš. Šā nosacījuma izpildi neietekmē ne Līguma un Statūtu prioritāte pār nacionālajiem tiesību aktiem, ne neatbilstību raksturs.

Nacionālajiem tiesību aktiem izvirzītā "atbilstības" prasība nenozīmē, ka Līgums nosaka prasību "saskaņot" NCB statūtus *inter se* vai ar Statūtiem. Nacionālās īpatnības var saglabāties. Statūtu 14.4. pantā tiešām noteikts, ka NCB atļauts veikt funkcijas, kas atšķiras no Statūtos noteiktajām funkcijām, ar noteikumu, ka to izpilde netraucē ECBS mērķu un

uzdevumu izpildi. Nosacījumi, kas nodrošina šādu papildu funkciju iekļaušanu NCB statūtos, skaidri atspoguļo situācijas, kurās var saglabāties atšķirības. Tātad termins "atbilstošs" vairāk norāda, ka nacionālie tiesību akti un NCB statūti jākorģē tā, lai novērstu neatbilstības Līgumam un Statūtiem un nodrošinātu NCB integrāciju ECBS nepieciešamajā līmenī. Īpaši jāmaina jebkādi nosacījumi, kas ierobežo Līgumā noteikto NCB neatkarību un tās kā ECBS neatņemamas daļas darbību. Tāpēc pašlaik vienīgi uz Kopienas tiesību aktu prioritāti pār nacionālajiem tiesību aktiem nav pietiekama, lai to panāktu.

Līguma 109. pantā noteiktais pienākums attiecas tikai uz neatbilstību Līguma un Statūtu nosacījumiem. Taču arī nacionālie tiesību akti, kas neatbilst Kopienas sekundārajiem tiesību aktiem, protams, būs ar tiem jāaskaņo. Kopienas tiesību aktu prioritāte nenoliedz nacionālo tiesību aktu pielāgošanas nepieciešamību. Šādu vispārēju prasību noteikusi Eiropas Kopienu Tiesas prakse.²

Līgums un Statūti neparedz veidu, kādā jāpanāk nacionālo tiesību aktu atbilstība. To var veikt, izdarot atsauces uz Līgumu un Statūtiem, iekļaujot to nosacījumus un atsauces uz tiem, novēršot neatbilstības vai apvienojot visas minētās metodes.

Turklāt Kopienas institūcijām un dalībvalstīm jāizmanto konsultācijas ar ECB par tās kompetencē saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu un Statūtu 4. pantu esošo tiesību aktu projektu nosacījumiem, lai nodrošinātu un saglabātu nacionālo tiesību aktu atbilstību Līgumam un Statūtiem. Kopš 2004. gada 1. maija šī prasība attiecas arī uz jauno dalībvalstu likumdošanas institūcijām. Padomes 1998. gada 29. jūnija lēmums 98/415/EC īpaši aicina dalībvalstis veikt atbilstošus pasākumus, lai nodrošinātu šīs prasības izpildi.

² Sk. arī lietu 167/73 "Komisija pret Francijas Republiku" ("Code du Travail Maritime").

2.3. NCB NEATKARĪBA

Attiecībā uz centrālās bankas neatkarību (un konfidencialitāti) jaunajās dalībvalstīs bija jāaskaņo nacionālie tiesību akti, lai izpildītu Līguma un Statūtu attiecīgos nosacījumus un tie stātos spēkā ar 2004. gada 1. maiju. Zviedrijai nepieciešamā saskaņošana bija jāveic līdz ECBS nodibināšanai 1998. gada 1. jūnijā.

2.3.1. CENTRĀLĀS BANKAS NEATKARĪBA

EMI 1997. gadā izstrādāja centrālo banku neatkarības pamatpazīmju sarakstu (tas detalizēti aprakstīts 1998. gada Konverģences ziņojumā), kas tolaik bija dalībvalstu nacionālo tiesību aktu, konkrēti NCB statūtu, novērtējuma pamats. Centrālās bankas neatkarības jēdziens ietver dažādus neatkarības veidus, t.i., funkcionālo, institucionālo, personisko un finansiālo, kas vērtējami atsevišķi. Pēdējos gados šie centrālās bankas neatkarības aspekti tiek papildināti, izmantojot ECB atzinumus. Saskaņā ar tiem tiks novērtēta jauno dalībvalstu nacionālo tiesību aktu konverģence ar Līgumu un Statūtiem (sk. nākamās sadaļas).

FUNKCIONĀLĀ NEATKARĪBA

Centrālās bankas neatkarība nav pašmērķis, bet gan līdzeklis tāda svarīga mērķa sasniegšanai, kam salīdzinājumā ar jebkuru citu mērķi jābūt skaidri noteiktam un dominējošam. Funkcionālās neatkarības nostiprināšanai nepieciešams nepārprotami un juridiski precīzi noteikt galveno mērķi un nodrošināt centrālo banku ar līdzekļiem un instrumentiem, kas vajadzīgi šāda mērķa sasniegšanai neatkarīgi no jebkuras citas institūcijas. Līguma prasība attiecībā uz centrālās bankas neatkarību atspoguļo vispārējo viedokli, ka galveno mērķi – cenu stabilitāti – vislabāk nodrošinās pilnīgi neatkarīga institūcija ar precīzi formulētām pilnvarām. Centrālo banku neatkarība pilnībā savienojama ar atbildību par pieņemtajiem lēmumiem, kas ir svarīgs aspekts, lai veicinātu uzticēšanos banku neatkarīgajam statusam. Tas ietver caurredzamību un dialogu ar trešajām personām.

Runājot par piemērota laika noteikšanu, Līguma nosacījumi ir nekonsekventi attiecībā uz to, vai jauno dalībvalstu NCB, jau sākot ar 2004. gada 1. maiju, bija jāpasniedz Līguma 105. panta 1. punktā un Statūtu 2. pantā noteiktais galvenais mērķis – cenu stabilitāte – vai arī tā ir juridiska prasība, kas piemērojama tikai eiro ieviešanai. Kaut gan Līguma 105. panta 1. punkta nosacījumi neattiecas uz dalībvalstīm, kurām piešķirts izņēmuma statuss (sk. 122. panta 3. punktu), tomēr Statūtu 2. pants attiecas uz šādām dalībvalstīm (sk. 43. panta 1. punktu, kas nosaka pretējo). Ņemot vērā šādu neskaidrību, ECB uzskata, ka jauno dalībvalstu NCB statūtos cenu stabilitāte jānosaka kā galvenais mērķis, sākot ar 2004. gada 1. maiju. Tas pamatojas uz to, ka viens no Kopienas pamatprincipiem, t.i., cenu stabilitāte (Līguma 4. panta 3. punkts), piemērojams arī dalībvalstīm, kurām piešķirts izņēmuma statuss. To pamato arī Līguma mērķis, ka visām dalībvalstīm jācenšas panākt makroekonomisko konverģenci, t.sk. cenu stabilitāti, kam paredzēti ECB un Komisijas regulārie ziņojumi. Šāda pieeja balstās arī uz nepieciešamo centrālās bankas neatkarības *ratio legis*, kas ir pamatota tikai tad, ja vispārējais cenu stabilitātes mērķis ir prioritāte.

Tāpēc šajā ziņojumā valstu novērtējumi pamatojas uz jauno dalībvalstu NCB pienākumu uzturēt cenu stabilitāti, sākot ar 2004. gada 1. maiju. Zviedrijai šāda prasība izvirzīta jau kopš 1998. gada 1. jūnija.

INSTITUCIONĀLĀ NEATKARĪBA

Institucionālās neatkarības princips nepārprotami pausts Līguma 108. pantā un Statūtu 7. pantā. Šo pantu nosacījumi aizliedz NCB un to lēmējinstiūciju locekļiem lūgt vai saņemt norādījumus no Kopienas iestādēm vai institūcijām, no jebkuras dalībvalsts valdības vai kādas citas institūcijas. Turklāt tie arī aizliedz Kopienas iestādēm un institūcijām un dalībvalstu valdībām censties ietekmēt NCB lēmējinstiūciju locekļus, kuru lēmumi var ietekmēt NCB veicamo ar ECBS saistīto uzdevumu izpildi. Šajā kontekstā ECB uzskata, ka noteiktas trešo personu tiesības nav savienojamas ar Līgumu un/vai Statūtiem. Lai

izpildītu turpmākajā izklāstā aprakstītos aizliegumus, būs nepieciešama pielāgošana.

Vienalga, vai NCB ir valsts institūcija, īpaša valsts tiesībām pakļauta institūcija vai tikai akciju sabiedrība, pastāv risks, ka tās īpašnieks, pamatojoties uz īpašumtiesībām, var ietekmēt tās lēmumu pieņemšanu attiecībā uz uzdevumiem, kas saistīti ar ECBS. Šāda ietekme, kas īstenota vai nu izmantojot akcionāru tiesības, vai citādi, var ietekmēt NCB neatkarību, tāpēc tā jāierobežo ar likumu, lai saglabātu šādu neatkarību.

Aizliegums sniegt norādījumus

Trešo personu tiesības sniegt norādījumus NCB, to lēmējinstītūcijām vai šo lēmējinstītūciju locekļiem nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.

Aizliegums apstiprināt, apturēt, anulēt vai atlikt lēmumus

Trešo personu tiesības apstiprināt, apturēt, anulēt vai atlikt NCB lēmumus nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, ja tas skar ar ECBS saistītus uzdevumus.

Aizliegums uz likumīga pamata cenzēt lēmumus

Citu institūciju, izņemot neatkarīgas tiesas, tiesības uz likumīga pamata cenzēt NCB lēmumus, kas saistīti ar ECBS uzdevumu izpildi, nav savienojamas ar Līgumu un Statūtiem, jo šo uzdevumu izpildi nedrīkst politiski pārvērtēt. NCB prezidenta tiesības apturēt ECBS vai NCB lēmējinstītūcijas likumīgi pieņemtu lēmumu izpildi un pēc tam tos iesniegt politiskām institūcijām galīgā lēmuma pieņemšanai būtu līdzvērtīgas norādījumu saņemšanai no trešajām personām.

Aizliegums ar balsstiesībām piedalīties NCB lēmējinstītūcijās

Trešo personu pārstāvju dalība NCB lēmējinstītūcijās ar tiesībām balsot par jautājumiem, kuri skar NCB veicamo ar ECBS saistīto uzdevumu izpildi, pat ja šāda balss nav izšķiroša, nav savienojama ar Līgumu un Statūtiem.

Aizliegums *ex ante* sniegt ieteikumus par NCB lēmumiem

NCB ar likumu noteikts pienākums *ex ante* konsultēties ar trešajām personām nodrošina tām oficiālu mehānismu galīgā lēmuma ietekmēšanai, tāpēc nav savienojams ar Līgumu un Statūtiem.

Tomēr NCB un trešo personu dialogs, pat ja tā pamatā ir likumā noteikti pienākumi sniegt informāciju un apmainīties viedokļiem, ir savienojams ar jau minēto nosacījumu, ja vien:

- nenotiek iejaukšanās NCB lēmējinstītūciju locekļu neatkarībā,
- pilnībā tiek respektēts NCB prezidenta kā ECB Ģenerālpadomes locekļa vai locekles īpašais statuss,
- tiek ievērotas Statūtos noteiktās konfidencialitātes prasības.

NCB lēmējinstītūciju locekļu atbrīvošana no pienākumu izpildes

Statūtu nosacījumos attiecībā uz trešo personu (piemēram, valdību) īstenoto NCB lēmējinstītūciju locekļu atbrīvošanu no pienākumu izpildes (piemēram, saistībā ar pārskatiem) jāietver atbilstošas garantijas, lai šādas pilnvaras atbrīvojot no pienākumu izpildes neierobežotu atsevišķa NCB locekļa spējas patstāvīgi pieņemt lēmumus par uzdevumiem, kas saistīti ar ECBS (vai izpildīt ECBS līmenī pieņemtos lēmumus). Šajā nolūkā NCB statūtos ieteikts iekļaut skaidri paustu nosacījumu.

PERSONISKĀ NEATKARĪBA

Centrālās bankas neatkarību aizsargā arī Statūtu noteikums par NCB lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu. Prezidenti ir ECB Ģenerālpadomes locekļi. Statūtu 14.2. pantā noteikts, ka NCB statūtos īpaši jāparedz, ka minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš ir pieci gadi. Nodrošināta arī aizsardzība pret patvarīgu prezidentu atbrīvošanu no amata, nosakot, ka viņus var atbrīvojot no amata tikai tad, ja prezidents vairs neatbilst nosacījumiem, kas vajadzīgi

pienākumu veikšanai, vai izdarījis smagu pārkāpumu, kā arī paredzot iespēju apstrīdēt lēmumu Eiropas Kopienu Tiesā. NCB statūtiem jāatbilst minētajai normai.

Prezidentu minimālais amata pilnvaru termiņš

Saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu NCB statūtiem jāparedz, ka minimālais prezidenta amata pilnvaru termiņš ir pieci gadi. Tas, protams, neizslēdz iespēju noteikt ilgāku termiņu, bet neierobežota termiņa gadījumā nav nepieciešami statūtu labojumi, ja pamatojums, kas izvirzīts prezidenta atbrīvošanai no amata, ir saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu. Ja valstu likumdevēji veic grozījumus NCB statūtos, tiesību aktam, saskaņā ar kuru veikti grozījumi, jānodrošina prezidenta un citu lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa aizsardzība saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu.

Pamatojums prezidentu atbrīvošanai no amata

NCB statūtiem jānodrošina, ka prezidentu var atbrīvot no amata tikai Statūtu 14.2. pantā minēto iemeslu dēļ. Šīs prasības mērķis ir neļaut prezidentu apstiprināšanā iesaistītajām iestādēm, īpaši valdībai vai parlamentam, patvarīgi atbrīvot viņus no amata. NCB statūtos vai nu jāmin atbrīvošanas iemesli saskaņā ar Statūtu 14.2. pantu, vai arī nav jāiekļauj atbrīvošanas iemeslu uzskaitījums, jo uz NCB tieši attiecas Statūtu 14.2. panta nosacījumi.

Pārējo ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmējinstītūciju locekļu amata pilnvaru termiņa nodrošinājums

Personiskā neatkarība būtu apdraudēta, ja tādi paši nosacījumi, kādi attiecas uz NCB prezidentu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu, netiktu piemēroti arī attiecībā uz pārējiem ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi saistītajiem NCB lēmējinstītūciju locekļiem. Vienlīdzīgu amata pilnvaru termiņa nodrošinājumu nosaka vairākas Līguma un Statūtu normas. Statūtu 14.2. pantā nav noteikts, ka amata pilnvaru termiņa nodrošinājums attiecas tikai uz NCB prezidentiem, bet Līguma 108. pants un Statūtu 7. pants attiecas uz jebkuriem NCB lēmējinstītūciju locekļiem, ne tikai konkrēti uz NCB prezidentiem. Tas ir īpaši svarīgi gadījumos, kad NCB prezidents ir *primus*

inter pares starp kolēģiem ar vienādām balsstiesībām vai kad šiem citiem locekļiem varētu nākties aizstāt amatā NCB prezidentu.

Tiesības uz lēmumu apstrīdēšanu tiesā

Lai ierobežotu politisko rīcības brīvību, vērtējot iemeslus atbrīvošanai no amata, NCB lēmējinstītūciju locekļiem jāparedz tiesības apstrīdēt lēmumu par viņu atbrīvošanu no amata neatkarīgā tiesā.

Statūtu 14.2. pantā noteikts, ka no amata atbrīvots NCB prezidents var šo lēmumu apstrīdēt Kopienu Tiesā. Nacionālajos tiesību aktos vai nu būtu jāiekļauj atsauce uz Statūtiem, vai arī nav jāmin tiesības apstrīdēt lēmumu Kopienu Tiesā, jo Statūtu 14.2. panta nosacījumi ir tieši piemērojami.

Nacionālajos tiesību aktos arī jāparedz citu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistīto NCB lēmējinstītūciju locekļu tiesības apstrīdēt lēmumu par viņu atbrīvošanu no amata attiecīgās valsts tiesā vai nu iekļaujot šo normu vispārējos tiesību aktos, vai ar speciālu nosacījumu NCB statūtos.

Nodrošinājums pret interešu konfliktu

Attiecībā uz personisko neatkarību jānovērš arī jebkādu interešu konfliktu rašanās, pildot NCB lēmējinstītūciju locekļu pienākumus NCB (NCB prezidentiem – arī ECB lēmējinstītūciju locekļu pienākumus) un citas ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistītu NCB lēmējinstītūciju locekļu iespējamās funkcijas, kuras varētu apdraudēt šo locekļu personisko neatkarību. Principā dalība ar ECBS saistītu uzdevumu izpildē iesaistītā lēmējinstītūcijā nav savienojama ar citām funkcijām, kas varētu izraisīt interešu konfliktu. Lēmējinstītūciju locekļi nedrīkst ieņemt amatus vai viņiem nedrīkst būt intereses, kas varētu ietekmēt viņu darbību, pārstāvot likumdevēja institūcijas vai valdību, ieņemot amatus valsts izpildvaras vai likumdošanas institūcijās, reģionu vai vietējā līmeņa pārvaldes institūcijās vai komercorganizācijās. Sevišķi jāuzmanās, lai novērstu potenciālos interešu konfliktus saistībā ar lēmējinstītūciju locekļiem, kuriem nav izpildfunkciju.

FINANSIĀLĀ NEATKARĪBA

Pat ja NCB ir pilnīgi nodrošināta funkcionālā, institucionālā un personiskā neatkarība (t.i., to garantē NCB statūti), tās kopējā neatkarība būtu apdraudēta, ja tā nespētu savu pilnvaru pildīšanai (t.i., ar ECBS saistītu uzdevumu izpildei) saskaņā ar Līgumu un Statūtiem) autonomi izmantot pietiekamus finanšu resursus.

Dalībvalstis nedrīkst pieļaut, ka to NCB nav pietiekamu finanšu līdzekļu ar ECBS vai Eirosistēmu saistīto uzdevumu veikšanai. Jāatzīmē, ka arī Statūtu 28.1. un 30.4. pants paredz iespēju prasīt NCB turpmāk veikt ieguldījumus ECB kapitālā un ieskaitīt papildu līdzekļus valūtas rezervēs.³ Turklāt Statūtu 33.2. pantā⁴ noteikts, ka gadījumos, kad ECB radušies zaudējumi, kurus nav iespējams pilnībā segt no vispārējo rezervju fonda, ECB Padome var pieņemt lēmumu norakstīt atlikušos zaudējumus no attiecīgā finanšu gada monetārajiem ienākumiem proporcionāli summām, kas piešķirtas NCB, nepārsniedzot šīs summas. Finansiālās neatkarības princips prasa, lai šo nosacījumu izpilde tomēr ļautu NCB netraucēti veikt savas funkcijas.

Turklāt finansiālās neatkarības princips nozīmē arī to, ka NCB rīcībā jābūt pietiekamiem līdzekļiem, lai veiktu ne tikai ar ECBS saistītos, bet arī nacionālos uzdevumus, piemēram, NCB pārvaldes un darbības finansēšanu.

Tāpēc finansiālās neatkarības koncepcija jāvērtē no viedokļa, vai kādai trešajai personai nav iespējas tieši vai netieši ietekmēt ne tikai NCB funkcijas, bet arī tās spēju (gan cilvēkresursu, gan pietiekamu finanšu līdzekļu ziņā) īstenot savas pilnvaras. Šajā kontekstā īpaši svarīgi ir četri finansiālās neatkarības aspekti, no kuriem daži izstrādāti pavisam nesen.⁵ Tās ir finansiālās neatkarības iezīmes, kuras NCB ir visneaizsargātākās pret ārējo ietekmi.

Budžeta noteikšana

Ja trešajai pusei ir tiesības noteikt vai ietekmēt NCB budžetu, tas nav savienojams ar finansiālo neatkarību, ja vien likumā nav iekļauts pants par aizsargmehānismu, paredzot, ka šādas tiesības

neietekmē NCB ar ECBS saistīto uzdevumu veikšanai nepieciešamos finanšu līdzekļus.

Grāmatvedības noteikumi

Grāmatvedības pārskati jā sagatavo vai nu saskaņā ar vispārējiem grāmatvedības noteikumiem, vai ar NCB lēmēj institūciju pieņemtajiem noteikumiem, vai arī, ja šos noteikumus nosaka trešās puses, tad vismaz balstoties uz NCB lēmēj institūciju priekšlikumiem.

Gada pārskati jāapstiprina NCB lēmēj institūcijām, piedaloties neatkarīgiem grāmatvežiem, un var arī pieprasīt, lai tos *ex post* apstiprina trešās puses (piemēram, akcionāri, valdība). NCB lēmēj institūcijām vajadzētu spēt neatkarīgi un profesionāli lemt par peļņas aprēķināšanu.

Ja NCB darbība pakļauta valsts revīzijas institūcijas kontrolei vai tādas līdzīgas iestādes, kurai uzticēts pienākums kontrolēt valsts finanses, kontrolei, tās apjomam jābūt skaidri noteiktam normatīvajos aktos un tās nedrīkst ietekmēt NCB neatkarīgā ārējā auditora darbību, kā to paredz Statūtu 27.1. pants. Valsts revīzija jāveic, balstoties uz nepolitiskiem, neatkarīgiem un tīri profesionāliem pamatiem.

3 Statūtu 30.4. pants ir spēkā tikai Eirosistēmā.

4 Statūtu 33.2. pants ir spēkā tikai Eirosistēmā.

5 Galvenie ECB atzinumi šajā jomā ir šādi.

– 2002. gada 5. jūnija atzinums CON/2002/16 par 2002. gada Likumprojektu par Īrijas Centrālo banku un finanšu pakalpojumu iestādi (*Central Bank and Financial Services Authority of Ireland Bill*) pēc Īrijas Finanšu departamenta pieprasījuma.

– 2003. gada 15. oktobra atzinums CON/2003/22 par Somijas valdības priekšlikuma projektu grozījumiem Likumā par Somijas Banku (*Suomen Pankki*) un saistītajos tiesību aktos pēc Somijas Finanšu ministrijas pieprasījuma.

– 2003. gada 2. decembra atzinums CON/2003/27 par federālo likumprojektu par Pētniecības, tehnoloģiju un attīstības fondu pēc Austrijas Federālās finanšu ministrijas pieprasījuma.

– 2004. gada 20. janvāra atzinums CON/2004/1 par Somijas valdības priekšlikuma projektu grozījumiem likumā par Somijas Banku (*Suomen Pankki*) un saistītajos tiesību aktos pēc Somijas Finanšu ministrijas pieprasījuma.

Peļņas sadale, NCB kapitāls un finanšu nosacījumi

NCB statūti var noteikt, kā sadalāma peļņa. Ja šādu nosacījumu nav, lēmums par peļņas sadali būtu jāpieņem NCB lēmējinstīcijai, balstoties uz profesionāliem pamatiem un neatkarīgi no trešo pušu ieskatiem, ja vien nepastāv nepārprotams aizsargmehānisma nosacījums, kas paredz, ka šie ieskati neietekmē finanšu līdzekļus, kuri nepieciešami, lai NCB varētu veikt ar ECBS saistītos uzdevumus.

Dalībvalstīm nav atļauts noteikt NCB kapitāla samazinājumu bez tās lēmējinstīciju *ex ante* piekrišanas; tas noteikts, lai nodrošinātu pietiekamu finanšu līdzekļu saglabāšanu NCB kā ECBS dalībnieces pilnvaru veikšanai saskaņā ar Līguma 105. panta 2. punktu un Statūtiem. Attiecībā uz finanšu nosacījumiem vai aizsardzības mehānismiem NCB jābūt tiesībām neatkarīgi izstrādāt finanšu nosacījumus, lai aizsargātu sava kapitāla un aktīvu reālo vērtību.

Pārraudzības instīciju finansiālā atbildība

Dažās dalībvalstīs finanšu pārraudzības instīcijas ir iekļautas NCB. Ja šīs instīcijas ir pakļautas NCB neatkarīgajai lēmumu pieņemšanai, problēmu nav. Tomēr, ja juridiskie nosacījumi paredz, ka šīs pārraudzības instīcijas pieņem atsevišķus lēmumus, ir svarīgi nodrošināt, lai šie lēmumi neapdraudētu NCB finanses kopumā. Tādos gadījumos nacionālajiem tiesību aktiem jāparedz, ka NCB ir galīgā kontrole pār jebkuru pārraudzības instīciju lēmumu, kas varētu ietekmēt NCB neatkarību, īpaši tās finansiālo neatkarību.

2.3.2. KONFIDENCIALITĀTE

Profesionālās slepenības pienākums ECB un NCB darbiniekiem saskaņā ar Statūtu 38. pantu varētu ietekmēt līdzīgus nosacījumus NCB statūtos vai dalībvalstu tiesību aktos. Kopienas tiesību aktu un saskaņā ar tiem pieņemto noteikumu prioritāte nozīmē arī to, ka nacionālie tiesību akti par trešo personu piekļuvi dokumentiem nevar būt iemesls ECBS konfidencialitātes režīma pārkāpumiem.

2.4. NCB TIESISKĀ INTEGRĀCIJA EIROSISTĒMĀ

Nacionālo tiesību aktu (NCB statūtu, arī citu normatīvo aktu) nosacījumi, kas varētu kavēt ar Eirosistēmu saistīto uzdevumu vai ECB lēmumu izpildi, nav savienojami ar Eirosistēmas efektīvu darbību, kad attiecīgā dalībvalsts būs ieviesusi eiro. Tāpēc būtu jāveic nacionālo tiesību aktu pielāgošana, lai attiecībā uz Eirosistēmas uzdevumiem nodrošinātu atbilstību Līgumam un Statūtiem. Lai izpildītu Līguma 109. panta nosacījumus, nacionālie tiesību akti bija jākorrigē tādējādi, lai nodrošinātu to atbilstību līdz ECBS dibināšanas datumam (attiecībā uz *Sveriges Riksbank*) un līdz pievienošanās datumam (attiecībā uz jauno dalībvalstu NCB). Taču statūtu prasībām attiecībā uz kādas NCB pilnīgu tiesisko integrāciju Eirosistēmā jāstājas spēkā tikai tajā brīdī, kad tiek īstenota pilnīga integrācija, t.i., datumā, kad dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss, ievieš vienoto valūtu. Atbilstība Līgumam nozīmētu to, ka, pirms tiek pieņemti Līguma 121. un 122. pantā paredzētie lēmumi, NCB statūti tiek pielāgoti, lai apsvērtu to dalībvalstu NCB integrāciju Eirosistēmā, kurām piešķirts izņēmuma statuss.

Galvenās jomas, kam jāpievērš uzmanība šajā ziņojumā, ir tās, kurās statūtu nosacījumi varētu kavēt kādu NCB izpildīt Eirosistēmas prasības. Tas ietvertu nosacījumus, kas var nepieļaut NCB piedalīšanos ECB lēmējinstīciju noteiktās vienotās monetārās politikas īstenošanā vai aizkavēt NCB prezidenta kā ECB Padomes locekļa pienākumu izpildi, vai arī tādus nosacījumus, kas neievēro ECB prerogatīvas. Atsevišķi analizētas šādas jomas: uzdevumi, finanšu nosacījumi, valūtas kursa politika un starptautiskā sadarbība. Visbeidzot tiek minētas citas jomas, kur NCB statūtos varētu būt nepieciešama saskaņošana.

2.4.1. UZDEVUMI

Pilntiesīgas dalībvalsts NCB uzdevumus galvenokārt nosaka tās kā neatņemamas Eirosistēmas sastāvdaļas statuss, tātad Līgums un Statūti. Lai nodrošinātu atbilstību Līguma

109. pantam, NCB statūtos ietvertie noteikumi attiecībā uz uzdevumiem jāsalīdzina ar attiecīgajiem Līguma un Statūtu noteikumiem un neatbilstības jānovērš.⁶ Tas attiecas uz jebkuru noteikumu, kas pēc eiro ieviešanas un integrācijas Eirosistēmā kavētu ar ECBS saistītu uzdevumu izpildi, īpaši uz noteikumiem, kuros netiek atzītas ECBS kompetences.

Attiecībā uz monetāro politiku attiecīgās valsts noteikumos būtu jānosaka, ka Kopienas monetārā politika ir uzdevums, kas jāveic visā Eirosistēmā.⁷ NCB statūti var ietvert noteikumus attiecībā uz monetārās politikas instrumentiem. Valsts noteikumi attiecībā uz šādiem instrumentiem jāsalīdzina ar Līgumā un Statūtos ietvertajiem noteikumiem, un atšķirības jānovērš, lai nodrošinātu atbilstību Līguma 109. pantam.

Dalībvalsts tiesiskajos noteikumos, kas piešķir tās NCB ekskluzīvas tiesības emitēt banknotes, būtu jāatzīst ECB Padomes ekskluzīvās tiesības atļaut eiro banknošu emisiju pēc eiro ieviešanas saskaņā ar Līguma 106. panta 1. punktu un Statūtu 16. pantu. Savukārt arī valsts noteikumi, kas dod valdībām tiesības ietekmēt jautājumus, kas saistīti, piemēram, ar eiro banknošu nominālvērtību, izgatavošanu, apjomu un izņemšanu no apgrozības, atkarībā no situācijas jāatceļ vai tajos jānosaka ECB pilnvaras attiecībā uz eiro banknotēm (kā noteikts iepriekšējos pantos). Neatkarīgi no atbildības sadalījuma starp valdībām un NCB attiecībā uz monetārām attiecīgajos noteikumos jānosaka ECB pilnvaras apstiprināt eiro monētu emisijas apjomu pēc eiro ieviešanas.

Attiecībā uz ārējo rezervju pārvaldību⁸ dalībvalstis, kas nepārskaita to oficiālās ārējās rezerves⁹ uz savām NCB, pārkāpj Līgumu. Turklāt trešās personas, piemēram, valdības vai parlamenta, tiesības ietekmēt kādas NCB lēmumus attiecībā uz oficiālo ārējo rezervju pārvaldību neatbilstu Līguma 105. panta 2. punkta trešajam ievilkumam. Turklāt NCB jānodrošina ECB ārējo rezervju aktīvi proporcionāli to daļām ECB parakstītajā kapitālā. Tas nozīmē, ka nedrīkst būt juridisku

šķēršļu, lai NCB pārskaitītu ārējo rezervju aktīvus uz ECB.

2.4.2. FINANŠU NOSACĪJUMI

Statūtos minētie finanšu nosacījumi ietver grāmatvedības¹⁰, audita¹¹, kapitāla parakstīšanas¹², ārējo rezervju aktīvu¹³ un monetāro ienākumu¹⁴ pārskaitīšanas noteikumus. NCB jāpilda šajos nosacījumos noteiktās saistības un attiecīgi jāatceļ jebkādi neatbilstoši valsts noteikumi.

2.4.3. VALŪTAS KURSA POLITIKA

Dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss, tiesību akti var noteikt, ka valdība ir atbildīga par dalībvalsts valūtas kursa politiku, nosakot NCB konsultatīvas un/vai izpildu funkcijas. Lai ieviestu eiro, šādiem tiesiskajiem aktiem tomēr jāatspoguļo fakts, ka atbildība par eiro zonas valūtas kursa politiku noteikta Kopienas līmenī saskaņā ar Līguma 111. pantu. Šajā pantā noteikta ES Padomes atbildība par šo politiku ciešā sadarbībā ar ECB.

2.4.4. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Lai ieviestu eiro, nacionālajiem tiesību aktiem jābūt savienojamiem ar Statūtu 6.1. pantu, kas nosaka, ka ECB izlemj, kā ECBS tiks pārstāvēta starptautiskās sadarbības jomā, kas ietver Eirosistēmai uzticētos uzdevumus. Turklāt nacionālajiem tiesību aktiem būtu jāatļauj NCB dalība starptautiskajās monetārajās iestādēs, saņemot ECB apstiprinājumu (Statūtu 6.2. pants).

6 Īpaši Līguma 105. un 106. pants un Statūtu 3.–6. un 16. pants.

7 Līguma 105. panta 2. punkta pirmais ievilkums.

8 Līguma 105. panta 2. punkta trešais ievilkums.

9 Izņemot ārējo rezervju atlikumus, kas nepieciešami darbības nodrošināšanai (*foreign exchange working balances*) un kuru dalībvalstu valdības var glabāt saskaņā ar Līguma 105. panta 3. punktu.

10 Statūtu 26. pants.

11 Statūtu 27. pants.

12 Statūtu 28. pants.

13 Statūtu 30. pants.

14 Statūtu 32. pants.

2.4.5. DAŽĀDI

Valstī var būt arī citas jomas, kurās papildus jāpiemēro noteikumi (piemēram, klīringa un maksājumu sistēmu un informācijas apmaiņas jomā).

2.5. NACIONĀLO TIESĪBU AKTU ATBILSTĪBA LĪGUMAM UN STATŪTIEM

Visas dalībvalstis, kuru tiesību akti tiek novērtēti šajā ziņojumā, ieviesušas vai ievieš NCB statūtu grozījumus, ievērojot ECB (arī iepriekšējos EMI) atzinumos un ziņojumos noteiktos kritērijus.

Starp Čehijas Republikas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Maltas, Polijas, Slovēnijas un Zviedrijas tiesību aktiem un Līgumu un Statūtiem ir lielākas vai mazākas neatbilstības galvenajā – centrālās bankas neatkarības – jomā.

Neviena no dalībvalstīm, kuras tiesību akti novērtēti šajā ziņojumā, vēl nav pielāgojusi tiesību aktus, lai nodrošinātu NCB integrāciju Eirosistēmā. Tāpēc šādi tiesību akti jāpiemēro.

3. SECINĀJUMU KOPSAVILKUMS VALSTU DALĪJUMĀ

3.1. ČEHIJAS REPUBLIKA

Galvenās prasības augsta ilgtspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanai Čehijas Republikā ir ilgtspējīgs un drošs fiskālās konsolidācijas kurss un nozīmīga valsts fiskālā snieguma uzlabošana. Turklāt, lai nodrošinātu cenu stabilitāti veicinošu vidi, nepieciešams stiprināt uz darba tirgus uzlabošanu vērstu valsts politiku. Radot labākus apstākļus potenciālā ražošanas apjoma pieauguma kāpināšanai un mazinot strukturālo un ilgstošo bezdarbu, šāda politika varētu arī ievērojami veicināt fiskālo konsolidāciju.

Atsauces periodā Čehijas Republikas SPCI inflācija sasniedza 1.8% un bija zemāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Čehijas Republikā bijusi vispārēja, tomēr nepastāvīga tendence samazināties, un pakāpeniski panākta ļoti zema inflācija. Tomēr neseno inflācija sākusi strauji palielināties augstāku pārtikas produktu un naftas cenu, netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pārmaiņu dēļ. Pārmaiņas saistītas ar pievienošanas ES un valdības veiktajām finanšu reformām. Inflācijas samazināšanās procesu veicināja monetārās politikas virziena maiņa, kas vērsta uz cenu stabilitātes sasniegšanu vidējā termiņā. Nominālā darba samaksa nav pārāk operatīvi reaģējusi uz ražošanas apjoma svārstībām vai bezdarba kāpumu, un atlīdzības vienam nodarbinātajam pieaugums visā šajā ziņojumā aplūkotajā atsauces periodā ir ievērojami zemāks nekā darba ražīguma kāpums. Inflācija bijusi samērā svārstīga galvenokārt pārtikas produktu un naftas cenu, netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pārmaiņu dēļ. Vairākums nākotnes prognožu liecina, ka 2004. gadā inflācija būs tuvu 3.0–3.2%, bet 2005. gadā – 2.5–3.0%. Galvenais inflācijas pieauguma risks šajā periodā saistīts ar neskaidrību par to, cik lielas būs netiešo nodokļu un administratīvi regulējamo cenu pārmaiņu netiešās sekas. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšana Čehijas Republikā būs atkarīga arī no drošas fiskālās politikas un stabila konsolidācijas kursa.

Vienlīdz svarīgi būs uzlabot darba tirgus funkcionēšanu un nodrošināt darba samaksas pieauguma atbilstību darba ražīguma kāpumam, ņemot vērā norises konkurējošajās valstīs. Turklāt izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Čehijas Republika nav pievienojusies VKM II. Lielākajā atsauces perioda daļā Čehijas kronas kurss attiecībā pret eiro pakāpeniski mazinājās, tomēr pēdējos mēnešos šī tendence pavērsusies pretējā virzienā. Valūtas kursam bija raksturīgas krasas svārstības, un Čehijas kronas kurss attiecībā pret eiro pastāvīgi bija zemāks nekā 2002. gada oktobra vidējais kurss, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR lielākoties bija nenozīmīgas, lai gan 2004. gada 3. ceturksnī tās nedaudz pieauga. Vērtējot citas ārējā sektora norises, pēdējos astoņos gados pastāvīgi bijis negatīvs valsts apvienotā tekošā un kapitāla konta saldo, reizēm pat liels (vairāk nekā 5% no IKP). Ārējā deficīta finansēšanā izmantotas arī ilgtermiņa kapitāla plūsmas, īpaši ārvalstu tiešās investīcijas.

2003. gadā Čehijas Republikas fiskālais deficīts sasniedza 12.6% no IKP un bija ievērojami augstāks par atsauces vērtību. 2004. gadā prognozēts samazinājums līdz 5.0%. 2003. gada deficīta rādītājs ietver deficītu palielinošus pagaidu pasākumus (7% no IKP). Čehijas Republikai pašlaik ir pārmērīgs budžeta deficīts. Valsts parāda attiecība pret IKP pieauga līdz 37.8%, saglabājoties ievērojami zemāka par 60% atsauces vērtību. 2004. gadā prognozēts turpmāks neliels kāpums līdz 37.9%. Vērtējot fiskālo norišu ilgtspēju, kopējo un sākotnējo bilances rādītāju noturēšana pašreizējā līmenī nebūs pietiekama, lai nodrošinātu valsts parāda attiecības pret IKP saglabāšanos zemāk par 60% vidējā un ilgākā termiņā, kas norāda uz būtiskas turpmākās konsolidācijas nepieciešamību. Ņemot vērā turpmāko gadu fiskālā deficīta

prognozes, Čehijas Republika nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Piesardzīgas fiskālās politikas nepieciešamību nosaka arī Čehijas Republikas lielais tekošā konta negatīvais saldo. Ieņēmumu un izdevumu rādītāji ir samērā augsti. Tāpēc efektīvāka un nodarbinātībai labvēlīgāka nodokļu un pabalstu sistēma varētu uzlabot darba motivācijas mehānismus un sniegt būtisku ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci, pabeidzot pāreju uz tirgus ekonomiku. Saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem valsts garantiju radītās iespējamās saistības Čehijas Republikā sasniedza aptuveni 12.2% no IKP. Tomēr nav vienotas metodes, lai novērtētu iespējamo fiskālo saistību (t.sk. citu posteņu) pilnu apmēru, turklāt aplēses var būt ļoti atšķirīgas.

Vērtējot citus fiskālos faktorus, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Gaidāms, ka iedzīvotāju novecošana radīs ievērojamu spiedienu uz pensiju sistēmu, kuras pamatā joprojām ir kārtējo iemaksu princips. Iedzīvotāju novecošanas radīto kopējo slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 4.7% un tādējādi nepārsniedza atsaucē vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes Čehijas Republikā un to starpība ar eiro zonas obligāciju vidējām peļņas likmēm 2004. gadā sāka augt, lai gan kāpums pagaidām ir samērā neliels. Lai novērstu tālāku Čehijas ilgtermiņa procentu likmju novirzīšanos no līdzīgām eiro zonas procentu likmēm, ļoti svarīgi tuvākajā nākotnē ieviest drošus fiskālās izlīdzināšanas pasākumus.

Atsevišķas Likuma par Čehijas Nacionālo banku normas, kas skar 1) *Česká národní banka* valdes locekļu personisko neatkarību un

2) konfidencialitāti, neatbilst Līgumam un Statūtiem. Līgumam un Statūtiem neatbilst arī atsevišķas Valsts kontroles likuma normas.

Čehijas normatīvie akti, īpaši Likums par Čehijas Nacionālo banku, neparedz *Česká národní banka* tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Čehijas Republika ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Čehijas Nacionālo banku iekļautās normas.

3.2. IGAUNIJA

Galvenās prasības augsta ilgtspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanai Igaunijā ir līdzšinējās fiskālās disciplīnas saglabāšana, mērķtiecīga mērenas darba samaksas politikas veicināšana un kreditēšanas kāpuma ierobežošana, vienlaikus nodrošinot efektīvu finanšu pārraudzību. Tas palīdzēs arī līdz pieņemamam līmenim organizēti samazināt lielo tekošā konta negatīvo saldo. Turklāt nozīmīgs vidējā termiņa politikas mērķis ir uzlabot darba tirgus funkcionēšanu, lai panāktu ilgtspējīgu cenu stabilitāti, celtu potenciālo izaugsmi un mazinātu Igaunijas pastāvīgi augsto bezdarba līmeni.

Atsaucē periodā Igaunijas gada vidējā SPCI inflācija sasniedza 2.0% un bija zemāka par Līgumā noteikto atsaucē vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Igaunijā bijusi vispārēja tendence samazināties. Tomēr neseno inflācija sākusi augt. Inflācijas samazināšanās process atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par monetārās politikas orientāciju uz cenu stabilitāti, no 1992. gada ieviešot valūtas padomes mehānismu. Inflācijas samazināšanās bija vērojama gan strauja reālā IKP pieauguma periodos, gan tad, kad reālā IKP kāpums nozīmīgi palēninājās. 2000. un 2001. gadā vienības darbaspēka izmaksu pieaugums samazinājās līdz ļoti zemam līmenim, bet 2002. un 2003. gadā tas nedaudz palielinājās.

Inflācijas īstermiņa svārstības galvenokārt noteica importa cenas un administratīvi regulējamo cenu pārmaiņas. Nākotnes prognozes liecina, ka 2004. gadā inflācija būs aptuveni 3%, bet 2005. gadā – aptuveni 2.5–3%. Inflācijas pieauguma riski galvenokārt saistīti ar netiešo naftas cenu un administratīvi regulējamo cenu kāpuma un vienības darbaspēka izmaksu pārmaiņu iespējamo ietekmi. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšana Igaunijā būs atkarīga arī no atbilstošas fiskālās un darba samaksas politikas. Turklāt svarīgs politikas mērķis būs darba tirgus funkcionēšanas uzlabošana. Darba samaksas pieaugumam jāatbilst darba ražīguma kāpumam, vienlaikus ņemot vērā norises konkurējošajās valstīs. Turklāt izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Igaunijas krona piedalās VKM II aptuveni trīs mēnešus, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Igaunija pievienojās VKM II ar jau izveidotu valūtas padomes kārtību, uzņemoties vienpusējas saistības un tādējādi neradot ECB papildu pienākumus. Kopš pievienošanās VKM II Igaunijas krona saglabājusī centrālās paritātes kursu. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR arī bijušas nelielas. Reālais maiņas kurss – gan divpusējais attiecībā pret eiro, gan efektīvais – lielākoties atrodas tuvu vēsturiski vidējam rādītājam. Visbeidzot, apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo 2003. gadā bija 12.7% no IKP – vislielākais ziņojumā aplūkoto valstu vidū. Ārējais deficīts galvenokārt finansēts, izmantojot ilgtermiņa kapitāla plūsmas, lai gan tām bijis raksturīgs zināms svārstīgums.

2003. gadā Igaunijas fiskālais pārpalikums sasniedza 3.1% no IKP, tādējādi deficīta 3% atsauces vērtība nav pārsniegta. Igaunijai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta. Lai gan ekonomiskās izaugsmes situācija ir labvēlīga, 2004. gadā prognozēts ievērojams un augošs negaidīti lielā 2003. gada pārpalikuma samazinājums līdz 0.3%. Valsts parāds 2003.

gadā bija stabils – 5.3% no IKP, t.i., daudz zemāks par 60% atsauces vērtību, un 2004. gadā prognozēts tā kritums līdz 4.8%. Tomēr, ievērojot Igaunijas ļoti lielo tekošā konta negatīvo saldo, jāturpina piesardzīga fiskālā politika. Vērtējot fiskālo norišu ilgspēju un ņemot vērā Konverģences programmā prognozēto fiskālo pārpalikumu, Igaunija spēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu.

Vērtējot iedzīvotāju novecošanu, lai gan Igaunijā ir labvēlīga situācija sakarā ar ļoti zemo valsts parāda līmeni, ievērojamas valsts finanšu rezerves un strauji augoša pilnībā fondēto pensiju sistēmas daļa, gaidāms, ka iedzīvotāju novecošana radīs spiedienu uz pensiju sistēmu, kuras pamatā joprojām ir kārtējo iemaksu princips.

Igaunijā nav saskaņotas ilgtermiņa procentu likmes, ko varētu izmantot sasniegtās konverģences pakāpes novērtēšanai. Tomēr, ņemot vērā zemo valdības parāda līmeni un pamatojoties uz plašu finanšu tirgu analīzi, nav pazīmju, kas liecinātu par negatīvu novērtējumu.

Atsevišķas Likuma par Igaunijas Banku normas, kas skar *Eesti Pank* prezidenta un prezidenta vietnieku personisko neatkarību, neatbilst Līgumam un Statūtiem.

Igaunijas normatīvie akti, īpaši Likums par Igaunijas Banku, neparedz *Eesti Pank* tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Igaunija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Igaunijas Banku iekļautās normas. Lai novērstu juridiskās neskaidrības, ļoti ieteicams arī veikt grozījumus Igaunijas Konstitūcijas 111. pantā.

3.3. KIPRA

Galvenās prasības augsta ilgtspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanai Kiprā ir stingra un droša vidējā termiņa fiskālās stratēģijas pieņemšana, kā arī nozīmīga un ilgtspējīga valsts fiskālā snieguma uzlabošana. Turklāt, lai radītu nepieciešamos priekšnosacījumus potenciālās izaugsmes kāpināšanai un mazinātu ar inflācijas inerci saistītos riskus, nepieciešama turpmāka konkurences stiprināšana preču tirgos un sabiedrisko pakalpojumu sektorā, kā arī iztikas minimuma indeksācijas mehānisma pārskatīšana.

Atsauces periodā Kipras gadā vidējā SPCI inflācija sasniedza 2.1% un bija zemāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā gan SPCI, gan PCI inflācija Kiprā bijusi visai mērena, lai gan bijuši relatīvi augstas inflācijas periodi, ko stipri ietekmējuši nelabvēlīgi eksogēnie faktori. Inflācijas attīstības tendences Kiprā atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par piesaistīta valūtas kursa saglabāšanu kopš 1960. gada un par cenu stabilitāti kā galveno monetārās politikas mērķi. Relatīvi ierobežoto inflāciju veicinājusi arī preču tirgu un komunikāciju nozaru liberalizācija. Līdz 2001. gadam inflācija aplūkojama saistībā ar stabilu ekonomisko izaugsmi, kas mazinājusies 2002. un 2003. gadā. Saglabājies samērā stabils un zems bezdarba līmenis. Nākotnes prognozes liecina, ka 2004. un 2005. gadā PCI inflācija būs 2.1–2.6%. Galvenie inflācijas pieauguma riski īstermiņā saistīti ar naftas cenu kāpuma izraisītā šoka un pārtikas produktu cenu pieauguma netiešajām sekām. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšana Kiprā būs atkarīga arī no piesardzīgas monetārās politikas īstenošanas, īpaši ņemot vērā maksājumu bilances plūsmu svārstīgumu un nesen pabeigto kapitāla plūsmu pilnīgo liberalizāciju, sākot ar stingru un drošu vidējā termiņa fiskālo stratēģiju un jūtamu un ilgtspējīgu fiskālā snieguma uzlabošanu. Turklāt nepieciešama arī tālāka konkurences nostiprināšanās preču tirgos un sabiedrisko

pakalpojumu sektorā. Darba samaksas kāpumam jāatbilst darba ražīguma pieaugumam, un jāņem vērā arī norises konkurējošajās valstīs, bet algu un dažu sociālo pabalstu (iztikas minimuma atvieglojumu) indeksācijas mehānisms jāpārskata, lai mazinātu ar inflācijas inerci saistītos riskus.

Kipra nav pievienojusies VKM II. Atsauces periodā gandrīz nebija vērojamas valūtas kursa svārstības un Kipras mārciņas kurss attiecībā pret eiro galvenokārt bija tuvu 2002. gada oktobra vidējam kursam, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR atsauces periodā bija ievērojamas. Vērtējot citas ārējā sektora norises, pēdējo astoņu gadu laikā Kiprā, kas ir valsts ar mazu, atvērtu un specializētu tautsaimniecību, pastāvīgi bijis apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo un bieži vien – ievērojams. Pēdējos gados tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo galvenokārt segts, izmantojot tiešo investīciju neto ieplūdes, kā arī kapitāla ieplūdes citu investīciju veidā, ko galvenokārt veido nerezidentu noguldījumi.

2003. gadā Kipras fiskālais deficīts sasniedza 6.4% no IKP un ievērojami pārsniedza atsauces vērtību. Bez veiktajiem pagaidu pasākumiem šis rādītājs sasniegtu 7.8% no IKP. Kiprai pašlaik ir pārmērīgs budžeta deficīts. 2004. gadā prognozēts deficīta samazinājums līdz 5.2% no IKP. Valsts parāds pārsniedz 60% atsauces vērtību; 2003. gadā tas pieauga līdz 70.9%. Vērtējot fiskālo norišu ilgtspēju, prognozējams, ka 2004. gadā valsts parāds palielināsies līdz 72.6%. Kopējo vai sākotnējo 2004. gada budžeta bilances rādītāju saglabāšana nemainīgā līmenī turpmākajos gados nebūs pietiekama, lai panāktu parāda stabilizēšanos, kas liecina par būtiskas turpmākās konsolidācijas nepieciešamību. Ņemot vērā turpmāko gadu fiskālā deficīta prognozes, Kipra nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā

termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu, agrāk kā pēc 2007. gada.

Ieņēmumu un izdevumu rādītāji sabiedriskajā sektorā ir samērā augsti. Saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem valsts garantiju radītās iespējamās saistības Kiprā sasniedza aptuveni 10% no IKP. Tomēr nav vienotas metodes, lai novērtētu iespējamo saistību (t.sk. citu posteņu) pilnu apmēru, turklāt aplēses var būt ļoti atšķirīgas.

Vērtējot citus fiskālos faktoros, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Gaidāms, ka iedzīvotāju novecošana radīs ievērojamu spiedienu uz pensiju sistēmu, kuras pamatā joprojām ir kārtējo iemaksu princips. Iedzīvotāju novecošanas radīto kopējo slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucēs periodā bija 5.2% un tādējādi nepārsniedza procentu likmju kritērija atsaucēs vērtību. Atsaucēs periodā Kipras ilgtermiņa procentu likmju un eiro zonas obligāciju vidējo peļņas likmju starpība saglabājās relatīvi stabila, tomēr 2004. gadā tā sāka vairāk palielināties.

Kipras normatīvie akti, īpaši Likums par Kipras Centrālo banku, neparedz Kipras Centrālās bankas tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Kipra ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Kipras Centrālo banku iekļautās normas.

3.4. LATVIJA

Lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Latvijai būs svarīgi īstenot drošu fiskālās konsolidācijas kursu un ierobežot

straujo kredītēšanas kāpumu. Tas ļautu arī mērķtiecīgi līdz pieņemamam līmenim samazināt lielo tekošā konta negatīvo saldo. Turklāt mērenas darba samaksas politikas īstenošana ir svarīga cenu stabilitāti veicinošas vides nodrošināšanai. Lai celtu potenciālo ražošanas apjomu un mazinātu Latvijas augsto bezdarba līmeni, nepieciešams arī turpmāk uzlabot preču tirgu elastību un tikt galā ar vēl neatrisinātajām strukturālajām darba tirgus problēmām.

Atsauces periodā no 2003. gada septembra līdz 2004. gada augustam Latvijas gada vidējā SPCI inflācija bija 4.9%, t.i., ievērojami pārsniedza Līgumā noteikto 2.4% atsaucēs vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Latvijā bijusi vispārēja tendence samazināties, tomēr 2003. gadā tā pavērsusies pretējā virzienā. Līdz 2003. gadam vērojamais inflācijas sarukuma process atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši monetārās politikas orientāciju uz cenu stabilitātes kā galvenā mērķa sasniegšanu, 1994. gadā ieviešot stingri fiksētu valūtas kursa režīmu. Inflācijas kritums tika panākts vienlaikus ar būtisku reālā IKP pieaugumu. Bezdarbs pakāpeniski samazinās, tomēr vēl aizvien ir augsts, lai gan vērojama strauja ekonomiskā izaugsme. Kopš 1996. gada vienības darbaspēka izmaksu kāpums krasi samazinājās. 2003. gadā sākās pretēja tendence, jo būtiski pieauga atlīdzība vienam nodarbinātajam, ievērojami pārsniedzot darba ražīguma kāpumu. Tas galvenokārt atspoguļoja norises pakalpojumu sektorā. Vairākuma galveno starptautisko institūciju prognozes liecina, ka 2004. gadā inflācija būs 4.0–5.8%, bet 2005. gadā – 3.3–3.5%. Inflācijas pieauguma riski galvenokārt saistīti ar pašreizējās augstās inflācijas un straujā kredītēšanas kāpuma noteiktā lielā iekšzemes pieprasījuma iespējamo netiešo ietekmi. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšana Latvijā būs atkarīga arī no drošas makroekonomiskās politikas, īpaši fiskālajiem ierobežojumiem. Darba samaksas pieaugums nedrīkst pārsniegt darba ražīguma kāpumu un norises konkurējošajās valstīs. Turpmākā preču tirgu elastības uzlabošana un atlikušo

strukturālā darba tirgus problēmu risināšana arī varētu veicināt potenciālā ražošanas apjoma kāpumu un mazināt augsto bezdarba līmeni Latvijā. Turklāt izlīdzināšanās process nākamajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Latvija nav pievienojusies VKM II. Ņemot vērā Latvijas lata piesaisti Speciālajām aizņēmuma tiesībām, lata kursa attīstība attiecībā pret eiro galvenokārt atspoguļoja eiro kursa pārmaiņas attiecībā pret ASV dolāru un mazākā mērā – attiecībā pret Japānas jenu un Lielbritānijas sterliņu mārciņu. Atsauces periodā bija vērojamas samērā krasas valūtas kursa svārstības un Latvijas lata kurss attiecībā pret eiro pastāvīgi bija daudz zemāks nekā 2002. gada oktobra vidējais kurss, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR palielinājās no 0.8 procentu punktiem 2002. gada 4. ceturksnī līdz 2.0 procentu punktiem 2004. gada 3. ceturksnī. Vērtējot citas ārējā sektora norises, pēdējos astoņos gados Latvijā pastāvīgi bijis liels apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo. Ārējā deficīta finansēšanā izmantotas arī tiešo investīciju neto ieplūdes.

2003. gadā Latvijas fiskālais deficīts sasniedza 1.5% no IKP, t.i., bija ievērojami zemāks par atsaucē vērtību. 2004. gadā prognozēts tā kāpums līdz 2.0%. Latvijai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta. 2003. gadā valsts pārāds palielinājās līdz 14.4% no IKP, tādējādi tas joprojām ir ievērojami zemāks par 60% atsaucē vērtību. 2004. gadā prognozēts tā turpmākais kāpums līdz 14.7%. Ņemot vērā turpmāko gadu fiskālā deficīta prognozes, Latvija nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Lai ierobežotu inflācijas spiedienu un mazinātu

lielo tekošā konta negatīvo saldo, nepieciešama piesardzīga fiskālā politika. Tāpēc efektīvāka un nodarbinātībai labvēlīgāka nodokļu un pabalstu sistēma varētu uzlabot darba motivācijas mehānismus un sniegt ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci, pabeidzot pāreju uz tirgus ekonomiku.

Vērtējot citus fiskālos faktorus, deficīta rādītājs 2002. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP, bet 2003. gadā tas nebija vērojams. Attiecībā uz iedzīvotāju novecošanu Latvijā ir labvēlīga situācija, jo ir mazs valsts parāda apjoms, pieaugusi pilnībā fondēto pensiju daļa, turklāt pensiju sistēma, kuras pamatā ir kārtējo iemaksu princips, tagad darbojas kā noteiktu iemaksu sistēma, t.i., pensijas lielums tiek automātiski koriģēts atbilstoši iemaksu bāzes un paredzamā dzīves ilguma pārmaiņām. Tāpēc šī sistēma, lai gan vērojama iedzīvotāju novecošana, visticamāk, varētu saglabāt līdzsvaru un stabilas iemaksu likmes. Tomēr pāreja uz jauno kārtību vēl tikai notiek. Kopējo iedzīvotāju novecošanas radīto slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējo ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 5.0% un tādējādi nepārsniedza procentu likmju kritērija atsaucē vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes Latvijā ievērojami tuvojušās eiro zonā dominējošām likmēm, atspoguļojot nelielo inflācijas spiedienu un piesardzīgo fiskālo politiku.

Atsevišķas likuma "Par Latvijas Banku" normas, kas skar 1) funkcionālo neatkarību un 2) prezidenta un citu Latvijas Bankas padomes locekļu personisko neatkarību, neatbilst Līgumam un Statūtiem.

Latvijas normatīvie akti, īpaši likums "Par Latvijas Banku", neparedz Latvijas Bankas tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Latvija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā

noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas likumā "Par Latvijas Banku" iekļautās normas.

3.5. LIETUVA

Lai sasniegtu augstu ilgtspējīgas konverģences līmeni, Lietuvai būs svarīgi īstenot stabilu fiskālās konsolidācijas kursu un uzlabot fiskālo sniegumu, veicināt konkurenci preču tirgos, atsākt regulējamo sektoru liberalizāciju un turpmāk uzlabot darba tirgu funkcionēšanu. Šādi pasākumi palīdzēs nodrošināt cenu stabilitāti veicinošu vidi. Aņņemšanās ierobežot pašreizējo būtisko kreditēšanas pieaugumu un nodrošināt efektīvu finanšu pārraudzību nepieciešama, lai panāktu ievērojamā Lietuvas tekošā konta negatīvā saldo stabilizēšanos.

Atsauces periodā Lietuvas SPCI inflācija sasniedza -0.2% un bija daudz zemāka nekā Līgumā noteiktā atsauces vērtība. Pamatojoties uz vairākiem īpašiem faktoriem, Lietuva pašlaik tiek uzskatīta par izņēmumu cenu stabilitātes ziņā. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Lietuvā pamatā bijusi lejupvērstā tendence. Inflācijas samazināšanās procesu veicināja monetārās politikas virzība uz cenu stabilitātes nodrošināšanu, īpaši, sākot ar 1994. gadu, ieviešot valūtas padomes kārtību. 20. gs. 90. gadu beigās inflācijas samazinājums tika panākts vienlaikus ar samērā spēcīgu reālā IKP kāpumu. Tomēr sakarā ar Krievijas krīzes ietekmi uz Lietuvas tautsaimniecību reālais IKP pieaugums 1999. gadā bija negatīvs. Tas savukārt papildus samazināja inflāciju. Atlīdzības vienam nodarbinātajam pieauguma temps kopš 20. gs. 90. gadu beigām ievērojami palēninājies, un importa cenu attīstības tendences noteikušas inflācijas samazināšanās procesu atsauces perioda lielākajā daļā. Negatīvā inflācija no 2002. gada vidus līdz 2004. gada sākumam galvenokārt skaidrojama ar vairākiem īpašiem faktoriem, t.i., ievērojamu pārtikas produktu cenu, vienības darbaspēka izmaksu, importa cenu un telekomunikāciju sektora cenu samazinājumu. Līdzīgas cenu attīstības tendences zināmā mērā bija vērojamas

arī vairākās citās ES dalībvalstīs, tomēr Lietuvu tās skāra spēcīgāk nekā citas valstis. Atsauces periodā inflācija bija diezgan svārstīga, un daļēji to noteica pārtikas produktu un enerģētikas preču cenu attīstības tendenču spēcīgā ietekme uz patēriņa cenu inflāciju Lietuvā. Nākotnes prognozes liecina, ka inflācija 2004. gadā pieaugs aptuveni līdz 1% un 2005. gadā – līdz 2% . Inflācijas kāpuma riski šajā periodā saistīti ar iespējamo tautsaimniecības pārkaršanu, ievērojamu kreditēšanas pieaugumu, ekspansīvu fiskālo politiku un nesenā inflācijas kāpuma radītām iespējamām netiešām sekām. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšana Lietuvā būs atkarīga arī no ilgtspējīga fiskālās konsolidācijas kursa, pamatota darba samaksas pieauguma, konkurences nostiprināšanās preču tirgos un darba tirgus funkcionēšanas uzlabošanās. Turklāt izlīdzināšanās process nākamajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Lietuvas lits piedalās VKM II aptuveni trīs mēnešus, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Lietuva pievienojās VKM II ar jau izveidotu valūtas padomes mehānismu, uzņemoties vienpusējas saistības un tādējādi neradot ECB papildu pienākumus. Kopš pievienošanās VKM II lits saglabājis centrālās paritātes kursu. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR bija nelielas. Reālais valūtas kurss – gan divpusējais attiecībā pret eiro, gan efektīvais – mazliet pārsniedz vēsturiskos vidējos rādītājus, un ir liels apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo. Finansējuma jomā pēdējos gados nozīmīgas bijušas ārvalstu tiešās investīcijas, bet 2003. gadā to apjoms samazinājās.

2003. gadā Lietuvas fiskālais deficīts sasniedza 1.9% no IKP, t.i., bija daudz zemāks par atsauces vērtību. Lietuvai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta. 2004. gadā prognozēts tā pieaugums līdz 2.6% no IKP, lai gan ekonomiskās izaugsmes situācija ir labvēlīga. 2003. gadā valsts parāds samazinājās līdz 21.4% no IKP, un 2004. gadā tiek prognozēta šāda apjoma saglabāšanās, tādējādi tas joprojām ir

ievērojami zemāks par 60% atsaucēs vērtību. Vērtējot fiskālo norišu ilgspēju un ņemot vērā turpmāko gadu fiskālā deficīta prognozes, Lietuva nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Nepieciešama piesardzīga fiskālā politika, ņemot vērā Lietuvas lielo tekošā konta negatīvo saldo. Tāpēc efektīvāka un nodarbinātībai labvēlīgāka nodokļu un pabalstu sistēma varētu uzlabot darba motivācijas mehānismus un sniegt ievērojamu ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci, pabeidzot pāreju uz tirgus ekonomiku.

Vērtējot citus fiskālos faktorus, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Lai gan Lietuvai ir izdevīgs nelielais valsts parāda īpatsvars un strauji aug pilnībā fondēto pensiju sistēmas daļa, gaidāms, ka iedzīvotāju novecošana radīs papildu spiedienu uz pensiju sistēmu, kuras pamatā joprojām ir kārtējo iemaksu princips. Iedzīvotāju novecošanas radīto kopējo slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucēs periodā bija 4.7% un tādējādi nepārsniedza atsaucēs vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes joprojām tuvojās eiro zonas obligāciju vidējām peļņas likmēm, atspoguļojot nelielo inflācijas spiedienu un uzticēšanos valūtas padomes mehānismam.

Atsevišķi normatīvie akti, kas skar *Lietuvas bankas* padomes priekšsēdētāja un citu locekļu personisko neatkarību, neatbilst Līgumam un Statūtiem. Lai izpildītu *Lietuvas bankas* neatkarības prasību, konkrēti varētu būt nepieciešama Konstitūcijas pielāgošana.

Lietuvas normatīvie akti, īpaši Likums par Lietuvas Banku, neparedz *Lietuvas bankas* integrāciju Eirosistēmā. Lietuva ir dalībvalsts,

uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteikto normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Lietuvas Banku iekļautās normas un citus konkrētos normatīvos aktus.

3.6. UNGĀRIJA

Galvenās prasības augsta ilgspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanai Ungārijā ir stingrs un drošs fiskālās konsolidācijas kurss un nozīmīga valsts fiskālā snieguma uzlabošana. Fiskālās disciplīnas nodrošināšana svarīga, lai ierobežotu inflācijas spiedienu, mazinātu lielo tekošā konta negatīvo saldo un atjaunotu uzticēšanos, kas savukārt veicinātu arī valūtas kursa stabilitāti. Turklāt mērenas darba samaksas politikas īstenošana ir būtiska, lai nodrošinātu cenu stabilitāti veicinošu vidi. Vidējā termiņā svarīgi arī uzlabot darba tirgus nosacījumus, lai palielinātu potenciālo izaugsmi un celtu Ungārijas zemo nodarbinātības līmeni.

Atsaucēs periodā Ungārijas gada vidējā SPCI inflācija sasniedza 6.5% un bija ievērojami augstāka par Līgumā noteikto atsaucēs vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Ungārijā pamatā bijusi lejupvērsta tendence, lai gan reālā IKP pieaugums bijis samērā būtisks. Tomēr, sākot ar 2003. gada vidu, atkal vērojams nozīmīgs inflācijas kāpums. Iepriekšējā inflācijas samazināšanās tendence Ungārijā atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši 1995. gadā ieviesto mainīgi fiksēto piesaistes kursu un 2001. gadā veiktās monetārās politikas pamatnostādņu pārmaiņas. Sākotnēji fiskālā politika veicināja inflācijas samazināšanos, bet, sākot ar 2001. gadu, tā kļuva ekspansīva. Tas attiecas arī uz darba samaksas politiku, kuras rezultātā, sākot ar 2000. gadu, pārmērīgi pieauga darba samaksa un vienības darbaspēka izmaksas. Reālā IKP kāpums ievērojami samazinājās 1996. gadā un periodā no 2001. gada līdz 2003. gadam, bet starplaikā inflācijas samazinājumu panāca vienlaikus ar samērā spēcīgu reālā IKP pieaugumu. Sākot ar 2001. gadu, importa cenas ievērojami samazināja inflāciju. Vairākums

nākotnes prognožu liecina, ka 2004. gadā inflācija sasniegs aptuveni 7%, bet 2005. gadā – 4.5%. Inflācijas pieauguma riski galvenokārt saistīti ar netiešo nodokļu pārmaiņām, naftas un gāzes cenu kāpuma inflācijas gaidām un administratīvi regulējamo cenu koriģēšanas iespējamām netiešajām sekām. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides izveide Ungārijā būs atkarīga no atbilstošas monetārās politikas un ilgtspējīgas fiskālās konsolidācijas kursa īstenošanas. Turklāt svarīgi pabeigt komunikāciju nozaru liberalizāciju un kāpināt Ungārijas samērā zemo nodarbinātības līmeni. Jānodrošina darba samaksas pieauguma atbilstība darba ražīguma kāpumam, un jāņem vērā norises konkurējošajās valstīs. Turklāt izlīdzināšanās process nākamajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Atsauces periodā Ungārija nepievienojās VKM II. Ungārijas forinta kurss attiecībā pret eiro šajā periodā galvenokārt bija zemāks nekā 2002. gada oktobra vidējais kurss, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Šāda tendence, šķiet, saistīta galvenokārt ar tirgū valdošo nenoteiktību attiecībā uz Ungārijas fiskālo politiku, un to atspoguļoja arī krasās valūtas kursa svārstības atsaucē perioda lielākajā daļā. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR bija ievērojamas. Vērtējot citas ārējā sektora norises, pēdējos astoņos gados Ungārijā galvenokārt bijis liels apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo un pēdējā laikā – arī ārvalstu tiešo investīciju neto kritums.

2003. gadā Ungārijā fiskālais deficīts sasniedza 6.2% no IKP, t.i., ievērojami pārsniedza atsaucē vērtību. Ja nebūtu veikti pagaidu pasākumi, šis rādītājs būtu 7.7% no IKP. Ungārijai pašlaik ir pārmērīgs budžeta deficīts. 2004. gadā prognozēta deficīta samazināšanās līdz 5.5% no IKP. 2003. gadā valsts parāds palielinājies līdz 59.1% no IKP, tādējādi tas joprojām ir mazāks par 60% atsaucē vērtību, un

2004. gadā prognozēts tā kāpums līdz 59.9%. Vērtējot fiskālo norišu ilgtspēju, kopējo vai sākotnējo budžeta bilances rādītāju saglabāšana pašreizējā līmenī nebūs pietiekama, lai panāktu valsts parāda samazināšanos zemāk par 60%, kas norāda uz būtiskas turpmākas konsolidācijas nepieciešamību. Ņemot vērā turpmāko gadu fiskālā deficīta prognozes, Ungārija nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Nepieciešama arī piesardzīga fiskālā politika, lai ierobežotu inflācijas spiedienu un mazinātu lielo tekošā konta negatīvo saldo. Ieņēmumu un izdevumu rādītāji ir diezgan augsti. Tāpēc efektīvāka un nodarbinātībai labvēlīgāka nodokļu un pabalstu sistēma varētu uzlabot darba motivācijas mehānismus un sniegt būtisku ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci, pabeidzot pāreju uz tirgus ekonomiku. Būtu jāsasniedz izdevumu un deficīta mērķrādītāji. Saskaņā ar Eiropas Komisijas datiem Ungārijā valsts garantiju radītās iespējamās saistības sasniedza aptuveni 5.4% no IKP. Tomēr nav vienotas metodes, lai novērtētu iespējamo fiskālo saistību (t.sk. citu posteņu) pilnu apmēru, turklāt aplēses var būt ļoti atšķirīgas.

Vērtējot citus fiskālos faktorus, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Lai gan Ungārijai ir izdevīga strauji augošā pilnībā fondētās pensiju sistēmas daļa, gaidāms, ka iedzīvotāju novecošana radīs papildu spiedienu uz pensiju sistēmu, kuras pamatā joprojām ir kārtējo iemaksu princips. Iedzīvotāju novecošanas radīto kopējo slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 8.1% un tādējādi ievērojami pārsniedza atsaucē vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes Ungārijā un to starpība ar eiro zonas obligāciju peļņas likmēm

saglabājusies samērā augsta, t.i., Ungārijas ilgtermiņa procentu likmes nav sistemātiski tuvojušās eiro zonā dominējošām likmēm.

Atsevišķas Likuma par *Magyar Nemzeti Bank* normas, kas skar 1) institucionālo neatkarību un 2) tās Monetārās padomes locekļu personisko neatkarību, neatbilst Līgumam un Statūtiem.

Ungārijas normatīvie akti, īpaši Likums par *Magyar Nemzeti Bank*, neparedz *Magyar Nemzeti Bank* integrāciju Eurosistēmā. Ungārija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par *Magyar Nemzeti Bank* iekļautās normas.

3.7. MALTA

Galvenās prasības augsta ilgtspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanai Maltā ir stingra un droša vidējā termiņa fiskālā stratēģija, kā arī jūtams un ilgtspējīgs fiskālās konsolidācijas kurss. Turklāt, lai radītu nepieciešamos priekšnosacījumus cenu stabilitātei un potenciālās izaugsmes kāpināšanai, nepieciešama politika, kas uzlabotu darba tirgus funkcionēšanu un veicinātu konkurenci preču tirgos un komunikāciju nozarēs.

Atsauces periodā Maltas gada vidējā SPCI inflācija sasniedza 2.6% un bija augstāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā SPCI inflācija Maltā bijusi relatīvi stabila. Šāda inflācijas attīstības tendence atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par piesaistīta valūtas kursa saglabāšanu kopš 1964. gada un par cenu stabilitāti kā galveno monetārās politikas mērķi. Samērā ierobežoto inflāciju ļāvuši panākt arī ārējās tirdzniecības liberalizācija un regulatīvās reformas atsevišķās komunikāciju nozarēs. Līdz 2000. gadam inflācija aplūkojama saistībā ar stabilu ekonomisko izaugsmi, kas ievērojami mazinājusies 2001.–2003. gadā. Pēdējos gados audzis bezdarba līmenis, un 2003. gadā tas

sasniedza 8.2%. Importa cenas, ko lielā mērā nosaka elektronikas izstrādājumu komponentu cenu, naftas cenu svārstības un Maltas liras kurss attiecībā pret ASV dolāru, bijušas svārstīgas. SPCI un PCI atšķiras tāpēc, ka viesnīcu un restorānu nozares cenu īpatsvars SPCI grozā ir lielāks nekā PCI grozā. Jaunākās SVF PCI inflācijas prognozes liecina, ka 2004. gadā cenu kāpums būs aptuveni 3.0%, bet 2005. gadā – 2.0%. Arī nesen sagatavotā Maltas Centrālās bankas prognoze liecina, ka 2004. gadā inflācija būs tuvu 3%. Inflācijas pieauguma riski galvenokārt saistīti ar iespējamām naftas cenu kāpuma izraisīto šoku un netiešo nodokļu pārmaiņu netiešajām sekām. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšana un turpmāka nostiprināšana Maltā būs atkarīga arī no piesardzīgas monetārās politikas, ņemot vērā nesen notikušo kapitāla plūsmu pilnīgu liberalizāciju, un no stingras un drošas vidējā termiņa fiskālās stratēģijas, kas nodrošinātu jūtamu un ilgtspējīgu fiskālo konsolidāciju. Turklāt preču tirgos un komunikāciju nozarēs jāveicina lielāka konkurence. Jāuzlabo arī darba tirgus funkcionēšana un darba samaksas pieaugumam jāatbilst darba ražīguma kāpumam un norisēm konkurējošajās valstīs. Ņemot vērā pakāpenisko dīzeļdegvielas subsīdiju atcelšanu un pašreizējo valūtas kursa režīmu, naftas cenu pārmaiņu radītie šoki nākotnē varētu ātrāk ietekmēt iekšzemes inflāciju. Turklāt izlīdzināšanās process nākamajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Malta nav pievienojusies VKM II. Atsauces periodā Maltas liras kurss attiecībā pret eiro galvenokārt bija zemāks nekā 2002. gada oktobra vidējais kurss, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Ņemot vērā Maltas valūtas kursa noteikšanas kārtību, tas minētajā periodā galvenokārt atspoguļoja ASV dolāra kursa kritumu attiecībā pret eiro. Vienlaikus īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu

EURIBOR galvenokārt bija nelielas. Vērtējot citas ārējā sektora norises, Maltas apvienotajā tekošajā un kapitāla kontā kopš 1996. gada bijis negatīvs saldo, un reizēm negatīvais saldo bijis liels. Finansējuma jomā kopš 2002. gada tiešo investīciju un portfeļieguldījumu kopējais neto saldo bijis ievērojami negatīvs, un kapitāls galvenokārt iekļuvis citu ieguldījumu veidā.

2003. gadā Maltas fiskālais deficīts sasniedza 9.7% no IKP (t.sk. deficītu palielinoši pagaidu pasākumi 3.0% apmērā no IKP), t.i., ievērojami pārsniedza atsaucis vērtību. Maltai pašlaik ir pārmērīgs budžeta deficīts. 2004. gadā prognozēta deficīta samazināšanās līdz 5.2% no IKP. 2003. gadā valsts parāds palielinājies līdz 71.1% no IKP, tādējādi tas joprojām ir augstāks par 60% atsaucis vērtību, un 2004. gadā prognozēts tā kāpums līdz 73.8%. Vērtējot fiskālo norišu ilgspēju, kopējo vai sākotnējo bilances rādītāju saglabāšana pašreizējā līmenī nebūs pietiekama, lai panāktu valsts parāda samazināšanos, un tas liecina par būtiskas tālākas konsolidācijas nepieciešamību. Ņemot vērā turpmāko gadu fiskālā deficīta prognozes, Malta nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Ieņēmumu un izdevumu rādītāji ir samērā augsti. Tāpēc efektīvāka un nodarbinātībai labvēlīgāka nodokļu un pabalstu sistēma varētu uzlabot darba motivācijas mehānismus un sniegt ievērojamu ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci. Saskaņā ar Maltas Konverģences programmu valsts garantiju radītās iespējamās saistības 2003. gada beigās sasniedza aptuveni 15% no IKP. Tomēr nav vienotas metodes, lai novērtētu iespējamo saistību (t.sk. citu posteņu) pilnu apmēru, turklāt aplēses var būt ļoti atšķirīgas.

Vērtējot citus fiskālos faktorus, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Gaidāms, ka iedzīvotāju novecošana radīs papildu spiedienu uz pensiju sistēmu, kuras pamatā joprojām ir kārtējo iemaksu princips. Iedzīvotāju

novecošanas radīto kopējo slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucis periodā bija 4.7% un tādējādi nepārsniedza procentu likmju kritērija atsaucis vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes Maltā un to starpība ar eiro zonas obligāciju peļņas likmēm kopumā mazinājusies, t.i., Maltas ilgtermiņa procentu likmēm ir tendence tuvuoties eiro zonā dominējošām likmēm.

Atsevišķas Maltas normatīvo aktu normas, kas skar Maltas Centrālās bankas 1) institucionālo neatkarību un 2) finansiālo neatkarību, neatbilst Līgumam un Statūtiem.

Maltas normatīvie akti, īpaši Likums par Maltas Centrālo banku, neparedz Maltas Centrālās bankas tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Malta ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Maltas Centrālo banku iekļautās normas.

3.8. POLIJA

Galvenās prasības augsta ilgspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanai Polijā ir stingrs un drošs fiskālās konsolidācijas kurss un būtiska valsts fiskālā snieguma uzlabošana. Nepieciešama tālāka uz konkurences veicināšanu preču tirgos vērstās politikas stiprināšana, un jāpaātrina privatizācijas process. Turklāt, lai palīdzētu saglabāt cenu stabilitātei nepieciešamo vidi, jāievieš pasākumi, kas uzlabotu darba ražīgumu un darba tirgu.

Atsaucis periodā Polijas SPCI inflācija sasniedza 2.5% un bija nedaudz virs Līgumā noteiktās atsaucis vērtības. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Polijā bijusi vispārēja, tomēr nepastāvīga tendence

samazināties, un pakāpeniski panākta ļoti zema inflācija. Tomēr neseno inflācija sākusi strauji augt galvenokārt īslaicīgu faktoru ietekmē. Inflācijas samazināšanās procesu veicināja monetārās politikas virziena maiņa, kas vērsta uz cenu stabilitātes sasniegšanu vidējā termiņā, izveidojot inflācijas mērķrādītāju noteikšanas sistēmu. 20. gs. 90. gadu beigās inflācijas samazinājums tika panākts vienlaikus ar relatīvi spēcīgu reālā IKP kāpumu. 2000. gada beigās reālā IKP pieauguma temps ievērojami kritās, lai gan darba samaksa uz ekonomiskās attīstības tempa samazinājumu reaģēja lēni. Turklāt sakarā ar pārtikas produktu un naftas cenu pārmaiņām inflācija bijusi samērā svārstīga. Vairākums nākotnes prognožu liecina, ka 2004. un 2005. gadā inflācija sasniegs 3–4%. Inflācijas pieauguma riski šajā periodā saistīti ar fiskālo nelīdzsvarotību, turpmāku iekšzemes pieprasījuma kāpumu un darba samaksas pārmaiņām saistībā ar iespējamām pārtikas produktu un naftas cenu kāpumu un ar pievienošanas ES saistīto nodokļu palielinājuma netiešajām sekām. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides saglabāšana Polijā būs atkarīga arī no atbilstošas monetārās politikas īstenošanas, drošas fiskālās politikas, pieņemama darba samaksas kāpuma, tautsaimniecības strukturālo pārkārtojumu turpināšanas, konkurences nostiprināšanās preču tirgos, darba ražīguma kāpuma un darba tirgus funkcionēšanas uzlabošanās. Turklāt izlīdzināšanās process nākamajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Polija nav pievienojusies VKM II. Atsauces periodā bija vērojamas krasas valūtas kursa svārstības un Polijas zlota kurss attiecībā pret eiro galvenokārt bija daudz zemāks nekā 2002. gada oktobra vidējais kurss, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Šādas norises galvenokārt saistītas ar Polijas un eiro zonas procentu likmju starpību svārstībām un dažām politiskām un fiskālām neskaidrībām Polijā. Vienlaikus īstermiņa

procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR atsaucē periodā bija ievērojamas. Vērtējot citas ārējā sektora norises, pēdējos astoņos gados Polijā apvienotajā tekošajā un kapitāla kontā bieži vien bijis liels negatīvais saldo, tomēr kopš 2000. gada tas strauji samazinājies vienlaikus ar ārvalstu tiešo investīciju ieplūdes kritumu.

2003. gadā Polijas fiskālais deficīts sasniedza 3.9% no IKP, t.i., bija ievērojami augstāks par atsaucē vērtību. Polijai pašlaik ir pārmērīgs budžeta deficīts. Lai gan ekonomiskā izaugsme ir labvēlīga, 2004. gadā prognozēts straujš deficīta kāpums, sasniedzot 5.6%. 2003. gadā valsts parāds palielinājies līdz 45.4% no IKP, tādējādi tas vēl aizvien ir zemāks par 60% atsaucē vērtību. 2004. gadā prognozēts tālāks kāpums līdz 47.2%. Vērtējot fiskālo norišu ilgtspēju, kopējo vai sākotnējo bilances rādītāju noturēšana pašreizējā līmenī nebūs pietiekama, lai panāktu valsts parāda saglabāšanos līmenī, kas nepārsniedz 60% no IKP, un tas liecina par būtiskas tālākas konsolidācijas nepieciešamību. Ņemot vērā turpmāko gadu fiskālā deficīta prognozes, Polija nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Ieņēmumu un izdevumu rādītāji sabiedriskajā sektorā ir samērā augsti. Tāpēc efektīvāka un nodarbinātībai labvēlīgāka nodokļu un pabalstu sistēma varētu uzlabot darba motivācijas mehānismus un sniegt būtisku ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci, pabeidzot pāreju uz tirgus ekonomiku.

Vērtējot citus fiskālos faktorus, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Kas attiecas uz iedzīvotāju novecošanu, Polijas daļēji fondēto pensiju sistēma darbojas saskaņā ar noteiktu iemaksu principiem. Statistiski sabalansēti nākotnes pensiju pabalsti no obligātā pirmā un otrā pensiju sistēmas līmeņa būs tieši atkarīgi no veiktajām iemaksām un paredzamā dzīves ilguma. Tomēr pāreja uz jauno kārtību vēl tikai

notiek. Iedzīvotāju novecošanas radīto kopējo slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucēs periodā bija 6.9% un pārsniedza procentu likmju kritērija atsaucēs vērtību. Tādējādi Polijas ilgtermiņa procentu likmju starpība ar eiro zonu šajā posmā ir samērā liela.

Atsevišķas Likuma par Polijas Nacionālo banku, Polijas Konstitūcijas normas un citi normatīvie akti, kas skar *Narodowy Bank Polski* 1) institucionālo neatkarību, 2) finanšu neatkarību un 3) *Narodowy Bank Polski* prezidenta personisko neatkarību, neatbilst Līgumam un Statūtiem.

Polijas normatīvie akti, īpaši Likums par Polijas Nacionālo banku, neparedz *Narodowy Bank Polski* tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Polija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Polijas Nacionālo banku iekļautās normas. Ieviešot eiro, būs nepieciešami grozījumi Polijas Konstitūcijā.

3.9. SLOVĒNIJA

Lai sasniegtu augstu ilgspējīgas konverģences līmeni, Slovēnijai būs svarīgi īstenot drošu fiskālās konsolidācijas kursu, nodrošinot mērenākas darba samaksas politiku, kā arī turpināt strukturālās reformas. Radīt cenu stabilitātei un potenciālās izaugsmes kāpināšanai nepieciešamo vidi īpaši palīdzēs lielāka darba tirgus elastība un tālāka tautsaimniecības liberalizācija, kas veicinās konkurenci preču tirgos.

Atsaucēs periodā Slovēnijas SPCI inflācija sasniedza 4.1% un bija ievērojami augstāka par Līgumā noteikto atsaucēs vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācija Slovēnijā

pakāpeniski mazinājās līdz 1999. gadam, kad lejupslīdes tendence beidzās, tomēr tā atkal turpinājās pēc 2000. gada. Šādas inflācijas attīstības norises atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši jaunu, uz diviem pīlāriem balstītu monetārās politikas pamatnostādņu ieviešanu 2001. gadā, kuru galvenais mērķis ir panākt cenu stabilitāti. Atsaucēs perioda lielākajā daļā inflācijas tendences aplūkojamas, ņemot vērā diezgan spēcīgo reālā IKP kāpumu un samērā stabilos darba tirgus nosacījumus. Darba samaksas pieauguma temps, ko raksturo nominālās atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpums, līdz 1999. gadam palēninājās. 2000. gadā tas ievērojami pieauga, bet 2003. gadā atkal nedaudz kritās. Inflācijas svārstīgumu būtiski ietekmējušas importa cenas, kā arī administratīvi regulējamo cenu un nodokļu pārmaiņas. Vairākums nākotnes prognožu liecina, ka 2004. gadā inflācija sasnies 3.6–3.8%, bet 2005. gadā – 3.2–3.3%. Inflācijas kāpuma riski šajā periodā galvenokārt saistīti ar iekšzemes pieprasījuma pieaugumu un tālāku administratīvi regulējamo cenu kāpumu. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides izveide Slovēnijā būs atkarīga arī no atbilstošas monetārās un fiskālās politikas, kam būs galvenā nozīme pieprasījuma izraisītā inflācijas spiediena kontrolē. Turklāt būs nepieciešams paātrināt tālāku strukturālo reformu īstenošanu, piemēram, tālāku deindeksāciju, īpaši darba samaksas un noteiktu sociālo pārvedumu jomā. Svarīgi būs uzlabot arī darba tirgus elastību un nodrošināt darba samaksas pieauguma atbilstību darba ražīguma kāpumam, vienlaikus ņemot vērā norises konkurējošajās valstīs. Vienlīdz nozīmīgi būs turpināt ekonomisko liberalizāciju, lai veicinātu konkurenci preču tirgos. Turklāt arī izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Slovēnijas tolarš piedalās VKM II kopš 2004. gada 28. jūnija, t.i., mazāk nekā divus gadus pirms ECB novērtējuma. Slovēnija pievienojās VKM II ar centrālo kursu 239.64 tolarš par eiro, kas pievienošanās laikā bija ļoti tuvu tirgus kursam. Pirms pievienošanās VKM II tolarš

kurss attiecībā pret eiro bija pakāpeniski krities. Pēc pievienošanās mehānismam Slovēnijas monetārā politika vērsta uz stabila tolara kursa attiecībā pret eiro panākšanu, tāpēc tolara kurss saglabājas tuvu tā centrālajam paritātes kursam. Vērtējot pārējās ārējā sektora norises, pēdējos astoņos gados Slovēnijas apvienotais tekošais un kapitāla konts pamatā bijis sabalansēts.

2003. gadā Slovēnijas fiskālais deficīts sasniedza 2.0% no IKP, t.i., bija zemāks par atsaucis vērtību, un 2004. gadā prognozēts tā kāpums līdz 2.3%. Slovēnijai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta. 2003. gadā valsts pārāds pamatā saglabājās stabils – 29.4%, t.i., ievērojami zemāks par 60% atsaucis vērtību. 2004. gadā prognozēts tā kāpums līdz 30.8%. Vērtējot fiskālo norišu ilgspēju un ņemot vērā nākamā gadu fiskālā deficīta prognozes, Slovēnija nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Tā kā inflācija Slovēnijā ievērojami pārsniedz atsaucis vērtību, nepieciešama piesardzīga fiskālā politika. Ieņēmumu un izdevumu rādītāji ir samērā augsti. Tāpēc efektīvāka un nodarbinātībai labvēlīgāka nodokļu un pabalstu sistēma varētu uzlabot darba motivācijas mehānismus un sniegt ievērojamu ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci, pabeidzot pāreju uz tirgus ekonomiku. Saskaņā ar jaunāko informāciju 2002. gadā valsts garantiju radītās iespējamās saistības Slovēnijā sasniedza aptuveni 6.6% no IKP, bet 2003. gadā – 7.5% no IKP. Tomēr nav vienotas metodes, lai novērtētu iespējamo saistību (t.sk. citu posteņu) pilnu apmēru, turklāt aplēses var būt ļoti atšķirīgas.

Vērtējot citus fiskālos faktorus, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā nepārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Lai gan Slovēnijā ir zems valsts parāda apjoms, gaidāms, ka iedzīvotāju novecošana radīs ievērojamu spiedienu uz pensiju sistēmu, kuras pamatā joprojām galvenokārt ir kārtējo iemaksu princips. Iedzīvotāju novecošanas radīto kopējo

slogu iespējams mazināt, ja pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, tiktu nodrošināta pietiekama valsts finansiālā elastība.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucis periodā bija 5.2% un tādējādi nepārsniedza procentu likmju kritērija atsaucis vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes Slovēnijā stabili tuvojās eiro zonas obligāciju vidējām peļņas likmēm, atspoguļojot *Banka Slovenije* īstenoto inflācijas mazināšanas stratēģiju un kopējās ekonomiskās un fiskālās attīstības tendences Slovēnijā.

Atsevišķas Likuma par Slovēnijas Banku normas, kas skar *Banka Slovenije* 1) institucionālo neatkarību un 2) *Banka Slovenije* prezidenta personisko neatkarību, neatbilst Līgumam un Statūtiem.

Attiecībā uz pārējiem normatīvajiem aktiem ECB atzīmē, ka, ņemot vērā Statūtu 14.2. pantu, iespējams, jāpārskata nacionālie normatīvie akti korupcijas novēršanas jomā.

Slovēnijas normatīvie akti, īpaši Likums par Slovēnijas Banku, pilnībā neparedz *Banka Slovenije* tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Slovēnija ir dalībvalsts, kam piešķirts izņēmuma statuss, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Slovēnijas Banku iekļautās normas.

3.10. SLOVĀKIJA

Galvenā prasība augsta ilgspējīgas konverģences līmeņa sasniegšanai Slovākijā ir ilgspējīgs un drošs fiskālās konsolidācijas kurss. Turklāt, lai izveidotu cenu stabilitāti veicinošu vidi, jāturpina strukturālās reformas. Lai mazinātu pastāvīgi augsto bezdarba līmeni, veicinātu nodarbinātību un radītu labākus apstākļus potenciālā ražošanas apjoma pieauguma kāpumam, jāveicina konkurence tautsaimniecībā, jāuzlabo darba tirgus

funkcionēšana un jāisteno mērenas darba samaksas politika.

Atsauces periodā Slovākijas gada vidējā SPCI inflācija sasniedza 8.4% un bija ievērojami augstāka par Līgumā noteikto atsauces vērtību. Vēsturiski ilgākā periodā patēriņa cenu inflācijai Slovākijā nav bijušas raksturīgas noteiktas tendences. Kopš atteikšanās no valūtas kursa piesaistes 1998. gadā inflācijas attīstību noteikusi īstenotā monetārā politika, ko vislabāk var raksturot kā netiešās inflācijas mērķrādītāju noteikšanu apvienojumā ar kontrolētu valūtas kursu. Kopš 1999. gada inflāciju galvenokārt ietekmējis administratīvi regulējamo cenu kāpums un netiešo nodokļu pārmaiņas. Lielākajā atsauces perioda daļā inflācijas tendences aplūkojamas, ņemot vērā samērā spēcīgo reālā IKP pieaugumu. Lai gan IKP palielinājās, saglabājās ļoti augsts bezdarba līmenis. Darba samaksas pieaugums laika gaitā bijis ļoti atšķirīgs, tomēr saglabājies relatīvi augsts. Inflācijas svārstīgumu lielā mērā ietekmējušas importa cenas, kā arī pārtikas produktu cenas, administratīvi regulējamās cenas un nodokļu pārmaiņas. Vairākums nākotnes prognožu liecina, ka 2004. gadā inflācija sasniegs 7.6–8.2%, bet 2005. gadā – 3.0–4.5%, galvenokārt sakarā ar administratīvi regulējamo cenu un netiešo nodokļu saskaņošanas pabeigšanu. Inflācijas pieauguma riski galvenokārt saistīti ar iespējamo pašreizējās augstās inflācijas un darba samaksas netiešo pārmaiņu ietekmi. Tālākā nākotnē cenu stabilitāti veicinošas vides izveide Slovākijā būs atkarīga no atbilstošas monetārās politikas īstenošanas, tālākas ilgtspējīgas fiskālās konsolidācijas stratēģijas ieviešanas, darba samaksas mērenības un turpmākās tautsaimniecības pārstrukturēšanas. Turklāt izlīdzināšanās process turpmākajos gados varētu ietekmēt inflāciju, lai gan precīzu šādas ietekmes apmēru grūti novērtēt.

Slovākija nav pievienojusies VKM II. Pēc vispārēja stabilitātes perioda, kas ilga līdz 2003. gada 3. ceturksnim, Slovākijas kronas kurss attiecībā pret eiro pakāpeniski pieauga salīdzinājumā ar 2002. gada oktobra vidējo

rādītāju, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Kronas kursa kāpums, šķiet, galvenokārt saistīts ar Slovākijas tautsaimniecības perspektīvu uzlabošanu, spēcīgu eksporta kāpumu un pozitīvu procentu likmju starpību ar eiro zonu. Īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR samazinājās, lai gan 2004. gada 3. ceturksnī tās vēl aizvien bija ievērojamas. Vērtējot citas ārējā sektora norises, pēdējos astoņos gados Slovākijā galvenokārt bija liels apvienotā tekošā un kapitāla konta negatīvais saldo, lai gan šā konta negatīvais saldo 2003. gadā sarucis līdz 0.5% no IKP. Šo samazinājumu, iespējams, daļēji noteica automobiļu ražošanas sektoram raksturīgie faktori. Finansējuma struktūras jomā kopš 1998. gada Slovākijā ievērojama nozīme ir ārvalstu tiešo investīciju neto ieplūdēm, atspoguļojot gan privatizācijas procesus, gan investīcijas jaunās ražotnēs.

2003. gadā Slovākijas fiskālais deficīts sasniedza 3.7% no IKP, t.i., bija augstāks par atsauces vērtību. Lai gan ir labvēlīga cikliskā situācija, 2004. gadā tiek prognozēts tā kāpums līdz 3.9% no IKP. Slovākijai pašlaik ir pārmērīgs budžeta deficīts. Valsts parāds 2003. gadā samazinājās līdz 42.6%, nepārsniedzot 60% atsauces vērtību, bet 2004. gadā prognozēts tā pieaugums līdz 44.5%. Vērtējot fiskālo norišu ilgtspēju un ņemot vērā nākamo gadu fiskālā deficīta prognozes, Slovākija nespēs sasniegt Stabilitātes un izaugsmes pakta vidējā termiņa mērķi budžeta jomā, t.i., nodrošināt gandrīz līdzsvarotu budžetu vai budžetu ar pārpalikumu. Tā kā Slovākijas inflācija ievērojami pārsniedz atsauces vērtību, nepieciešama piesardzīga fiskālā politika. Strukturālo reformu turpināšana, t.sk. sociālās apdrošināšanas iemaksu jomā, varētu sniegt ievērojamu ieguldījumu fiskālajā konsolidācijā, vienlaikus veicinot ekonomisko izaugsmi un reālo ienākumu konvergenci. 2004. gadā veiktās visaptverošās nodokļu reformas ietvaros ieviesta fiksēta likme un veikta pāreja no tiešajiem nodokļiem uz netiešajiem.

Vērtējot citus fiskālos faktoros, deficīta rādītājs 2002. un 2003. gadā pārsniedza valsts investīciju attiecību pret IKP. Gaidāms, ka saistībā ar iedzīvotāju novecošanu, sākot aptuveni ar 2010. gadu, Slovērijā ievērojami palielināsies apgādājamo veco cilvēku skaits. Paredzams, ka situāciju atvieglos obligāto fondēto pensiju shēmas ieviešana 2005. gadā un kārtējo iemaksu sistēmas reforma. Tomēr pāreja uz jauno kārtību būs saistīta ar papildu fiskālo slogu.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis atsaucē periodā bija 5.1% un tādējādi nepārsniedza atsaucē vērtību. Ilgtermiņa procentu likmes Slovērijā un to starpība ar eiro zonas obligāciju peļņas likmēm samazinājās līdz pat 2003. gada sākumam un tad saglabājās pamatā stabilas visā atlikušajā atsaucē periodā.

Slovērijas normatīvie akti, īpaši Likums par Slovērijas Nacionālo banku, pagaidām neparedz *Národná banka Slovenska* tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Slovērija ir dalībvalsts, uz kuru attiecas izņēmums, tāpēc tai jānodrošina atbilstība visām Līguma 109. pantā noteiktajām normatīvo aktu pielāgošanas prasībām. Tas skar vairākas Likumā par Slovērijas Nacionālo banku iekļautās normas.

3.11. ZVIEDRIJA

Lai gan Zviedrija sasniegusi ievērojamu ilgtermiņa konverģences līmeni, makroekonomisko stabilitāti veicinošas vides saglabāšanai būs jāturpina atbilstošas monetārās un fiskālās politikas īstenošana vidējā un ilgākā termiņā. Zviedrijā izveidota labi funkcionējoša monetārās un fiskālās politikas institucionālā struktūra. Zviedrijai jāturpina ievērot tās pieņemtos budžeta pārpalikuma noteikumus un, ņemot vērā nākotnē paredzamo spiedienu uz budžetu, jāsamazina valsts parāda apjoms un tā apkalpošanas izmaksas. Lai uzlabotu nodarbinātību un izaugsmes potenciālu, nodrošinot lielāku tautsaimniecības elastību un tādējādi saglabājot valsts finanšu un cenu stabilitātes ilgtermiņu, nepieciešama arī uz preču

un darba tirgus uzlabošanu vērsta valsts politika, bet sociālajiem partneriem būs jānodrošina darba samaksas kāpuma atbilstība darba ražīguma pieaugumam un norisēm konkurējošajās valstīs.

Atsaucē periodā Zviedrijas gada vidējā SPCI inflācija sasniedza 1.3% un bija ievērojami zemāka par Līgumā noteikto atsaucē vērtību. Vairākus gadus SPCI inflācija Zviedrijā bijusi līmenī, kas atbilst cenu stabilitātei, tomēr reizēm to ietekmējuši īslaicīgi faktori, galvenokārt atspoguļojot dažādas piedāvājuma puses šokus. Inflācijas attīstības norises atspoguļo vairākus svarīgus politiskus lēmumus, īpaši lēmumu par monetārās politikas kursu, kas vērsts uz cenu stabilitātes nodrošināšanu. Kopš 1993. gada monetārās politikas mērķis formulēts konkrēta inflācijas mērķrādītāja veidā, kas kopš 1995. gada noteikts kā PCI pieaugums 2% apmērā ar pieļaujamo svārstību robežu ± 1 procentu punkts. Turklāt kopš 1998. gada fiskālā politika kopumā veicinājusi cenu stabilitāti, bet 20. gs. 90. gadu beigās liela nozīme bijusi arī spēcīgākai konkurencei preču tirgū. 1996.–2000. gadā gan PCI, gan SPCI inflācija Zviedrijā bieži vien nepārsniedza 1%, galvenokārt atspoguļojot samazinātos netiešos nodokļus un subsīdijas, kā arī liberalizācijas sekas, bet saistībā ar PCI – hipotēku kredītu procentu likmju samazināšanās sekas. Kopš 2001. gada inflācija galvenokārt bijusi nedaudz augstāka par 2%, īslaicīgi pārsniedzot 3% elektroenerģijas cenu kāpuma dēļ, bet 2001. gadā – augsta jaudu izmantošanas līmeņa dēļ. 2000. un 2001. gadā ievērojams kronas vērtības sarukums vēl vairāk paaugstināja importa cenas. Pēdējos gados vienības darbaspēka izmaksu pieaugums bijis nenozīmīgs un par zemu inflāciju liecina arī citi atbilstošie cenu indeksi. Vairākums nākotnes prognožu liecina, ka 2004. un 2005. gadā inflācija nepārsniegs 2%. Nesenās vienošanās par darba samaksas mērenību, par plānoto augstāks darba ražīgums un mērenas importa cenas pēdējā gada laikā veicinājušas labvēlīgas inflācijas perspektīvas, lai gan naftas cenu tendencēm var būt zināma papildu ārējā ietekme uz cenām, kas varētu būt cēlonis prasībām paaugstināt darba samaksu.

Zviedrija nav pievienojusies VKM II. Kā minēts 2000. un 2002. gada Konverģences ziņojumā, Zviedrija ir valsts, uz kuru attiecas izņēmums, tomēr tai nav piešķirts īpašs statuss attiecībā uz EMS trešo posmu. Tādējādi saskaņā ar Līgumu Zviedrijai jāievieš eiro, kas nozīmē to, ka tai jācenšas izpildīt visus konverģences kritērijus, t.sk. valūtas kursa kritēriju. Atsauces periodā Zviedrijas kronas kurss attiecībā pret eiro svārstījies tuvu tās 2002. gada oktobra vidējam kursam, kas izmantots kā etalons ilustratīvā nolūkā, jo nav noteikts VKM II centrālais kurss saskaņā ar iepriekšējos ziņojumos iedibināto kārtību, tomēr neatspoguļojot nekādu valūtas kursa atbilstības vērtējumu. Īstermiņa procentu likmju starpības ar 3 mēnešu EURIBOR bija nelielas un 2004. gadā kļuva nenozīmīgas. Vērtējot pārējās ārējā sektora norises, kopš 1996. gada Zviedrijas apvienotajā tekošajā un kapitāla kontā bijis liels pozitīvais saldo, arī neto ārējās saistības bijušas samērā ievērojamas, tomēr kopš 2000. gada tās krasi samazinās.

2003. gadā Zviedrijas fiskālais pārpalikums sasniedza 0.3% no IKP, tādējādi deficīta rādītāja 3% atsauces vērtība nav pārsniegta. Zviedrijai pašlaik nav pārmērīga budžeta deficīta. 2004. gadā prognozēts pārpalikuma pieaugums par 0.3% no IKP. 2003. gadā valsts parāds nedaudz samazinājās (par 0.6 procentu punktiem) un sasniedza 52.0%, t.i., bija zemāks par 60% atsauces vērtību. Prognozēts, ka 2004. gadā šis rādītājs pazemināsies līdz 51.6% no IKP. Vērtējot fiskālo norišu ilgtspēju, saskaņā ar Konverģences programmā prognozētajām budžeta tendencēm Zviedrija turpinās izpildīt Stabilitātes un izaugsmes paktā noteikto vidējā termiņa mērķi, un tās budžets būs gandrīz līdzsvarots vai ar pārpalikumu.

Aplūkojot citus fiskālos faktorus, šķiet, Zviedrija, ņemot vērā tās noteikto iemaksu sistēmas koncepciju, kur pensiju pabalsti tiek automātiski koriģēti saskaņā ar iemaksu bāzes un paredzamā dzīves ilguma rādītāja pārmaiņām, ir labi sagatavojusies budžeta problēmu risināšanai saistībā ar iedzīvotāju novecošanu. Tomēr Zviedrijai jāturpina nodrošināt atbilstību tās budžeta pārpalikuma

noteikumiem un pietiekamā apjomā jāsamazina valsts parāda līmenis un tā apkalpošanas izmaksas, lai pirms perioda, kurā paredzama demogrāfiskās situācijas pasliktināšanās, spētu mazināt iedzīvotāju novecošanas kopējo slogu.

Vidējais ilgtermiņa procentu likmju līmenis Zviedrijā atsaucē periodā bija 4.7% un tādējādi nepārsniedza atsaucē vērtību. Gandrīz visā atsaucē periodā Zviedrijas ilgtermiņa procentu likmju un eiro zonas obligāciju peļņas likmju starpība saruka, atspoguļojot neskaidrību mazināšanos, fiskālās pozīcijas nostiprināšanos un relatīvi zemās inflācijas gaidas. Tādējādi ilgtermiņa procentu likmes Zviedrijā un līdzīgas procentu likmes eiro zonā atsaucē periodā ievērojami tuvinājās.

Atsevišķas Likuma par Zviedrijas Banku normas, īpaši tās, kas skar finansiālo neatkarību, joprojām neatbilst Līgumam un Statūtiem. Likums par Zviedrijas Banku neparedz *Sveriges Riksbank* tiesisko integrāciju Eirosistēmā. Īpaši grozījumi nepieciešami Zviedrijas Konstitūcijā saistībā ar *Sveriges Riksbank* tiesībām monetārās politikas jomā un tiesībām veikt banknošu un monētu emisiju. Vērtējot pārējos normatīvos aktus, ECB atzīmē, ka, ņemot vērā Statūtu 38. pantā noteikto konfidencialitātes režīmu, jāpārskata normatīvie akti saistībā ar piekļuvi valsts dokumentiem un likums par slepenību.

ECB atzīmē, ka saskaņā ar Līgumu Zviedrijai ir saistības veikt minēto nacionālo normatīvo aktu pielāgojumus jau no 1998. gada 1. jūnija un ka dažu pēdējo gadu laikā Zviedrijas valsts institūcijas nav veikušas nekādus normatīvo aktu grozījumus, lai novērstu šajā un iepriekšējos ziņojumos norādītās neatbilstības.

